

Свеска VII.

Сарајево, Јули 1892.

Година VI.

Власник: АЕМ. Консисторија.

Уредник: Ђ. Петровић, свештеник.

Неколико ријечи о познавању себе.

(Наставак).

Највиша премудрост Божија извршена је баш у томе чину, што је човјеку поред душе даровао и ту слободну вољу. У стара времена, преко праотаца, пророка, и 12 других вјесника Божије воље, а у почетку Новог Завјета, па овамо, преко Својега Јединца и Његових ученика, Бог је човјеку открио Своје тајне и заповијести, па је припустио његовом слободном избору: хоће ли те заповијести вршити, или не ће, те по том, као што смо рекли, од човјека зависи да буде добар Хришћанин и да својим животом и радом угоди Богу: испунивши своју дужност, те се тијем удостоји блаженога живота у вјечности; или, да својим рђавим животом и Богу противним дјелима, по својој поквареној вољи, изневјери и изгуби у себи подобје Божије. Кад не би човјек имао своју слободну вољу, већ кад би, хоће, не ће, морао чинити добра и Богу угодна дјела, онда не би могао имати ни својих заслуга,

па досљедно томе, не би имао за што надати се бољем животу и очекивати ма какву заслужену награду.

И ако је човјек обдарен слободном вољом, и ако му је откривен закон Божији, ипак није Бог хтјео напустити човјека самом себи. Као премудри и преблаго Творац, Он се брине за Своје разумно створење, као добри отац о својем дјетету. Бог уразумљује и потпомаже човјека у његову животу, пуноћом Своје божанске благодати; просвјетљује људски ум Својим светим Словом, у којем је изложен правац рада и живота људског, и у којем се открива Његова св. воља; Он га утврђује у истини; штити га и потпомаже у борби са страстима људске природе и неваљалствима у овом свијету. Али тијем потпомагањем Творац не приморава човјека на добро, јер давши му слободну вољу, Он му је не стеже, него је оставља такву, каква је, до краја човјечијег живота.

Бог је највећи добротвор човјека. Он је његов Творац и Промислитељ, препун љубави и њекне очинске пажње према Својем створењу. У Њему је највећа људска заштита и одбрана. — Али, човјек није и без својих непријатеља. Човјек има једног великог и врло опасног противника, који из зависти према човјеку, његовом благу и милости, што је код Бога налази; тај противник, одметнувши се од Божијих путева, устао је против човјека још у првим данима људског бића. Тај је непријатељ — зли дух, или ђаво, који се свјема својим силама, свијема начинима труди и управо упиње да човјека наврати на гријех, и да га среством гријеха отме од Бога и придобије у своју власт, да човјеком он господари.

Срећа је човјеку, што тај његов непријатељ нема власти да га примора на гријех. Он подилази човјеку ласкањем његовој склоности злу, подкиже у њему самољубље и славољубље, и тежњу за превлашћу; омили човјеку и све то више распаљује страсти, које су противне вољи Божијој, и таким начином отуђи човјека од Бога, те овај изгуби благодат Божију. На ни у тој врло великој борби човјека са искушењима његовог непријатеља, није милостиви Творац оставио човјека голих руку. Он му је дао поуздано и непобједимо оружје, којим је човјек у стању да успјешно води борбу са тијем људскијем непријатељем и његовијем искушењима, у која човјека хоће да наведе, и којима га непрестано напада. То непобједимо оружје, јесте молитва, која треба да извире из: вјером, љубављу и надом загријаног срца људског, које треба да је смирено и скрушено, јер само тако срце, Бог не ће уништити. Да је топла и скрушена од срца молитва уз припомоћ поста, сигурно срество, којим се отупљују све грјеховне

стријеле ђавољске, доказује кроз св. Писмо и сам Бого-човјек — Спаситељ, велећи за ђавола: да се онакав род, као што је ђаво, ничим боље изгнати и одстранити не може, као молитвом и постом.

Човјек је цијелог свог живота на великој раскрсници. С једне стране: пре-благит Творац, Његове свете заповијести, спасење душе у вјечно блаженом животу — у царству славе, гдје нема бола, плача ни муке; а с друге стране: ђаво, тај нај-опаснији непријатељ спасењу људи, страсти земне, погибија душевна и вјечна казна у пакленим мукама, — у аду, гдје је плач и шкрипање зуби. Којим ће путем, коме ли ће се привољети царству, хоће ли бити Божији и наслађавати се у будућем животу рајским милинама, или ће бити пљен страсти и слуга ђаволу: зависен од човјека и његова избора по слободној вољи; јер, човјек по допуштењу Творчеву сам својом слободном вољом рјешава ту изборну борбу између добра и зла, између неба — раја, земље — пакла, а то ће рећи: човјек се приклања или својем највећем добротвору и Створитељу — Богу, или својем најгорем непријатељу и разрушитељу — ђаволу, томе противнику свега што је добро и по душевно спасење човјека корисно. Човјек дакле може по својем слободном избору поћи путем добра живота — Богу, а путем рђава живота — ђаволу, те ће према томе добити и своју награду: за добро — рај, за зло — адске муке. Ма којим путем да човјек крене, неће бити сам без помоћи господара тога пута; јер човјека, доброг хришћанског живота, чува Бог и Његова света благодат, а човјека на рђавом путу подстрекава сатона увлачећи га све дубље у блато гријеха. Ненадмашна милост Божија никад не напушта посве човјека, него увијек жели, да се човјек

забасавши у страсти и Богу противан живот, поврати опет на стазу добра, јер Бог не ће смрти грјешника, Он хоће да се грјешник поправи и изведе на пут спасења, како би могао вјечно живити у слави Бога. Како су ти путеви различни по својој супротној страни, начину живота и сврси, која се по њима идући постижава; тако су различни и по својем облику. Пут Богу угодна живота, пут у царство небесно, тијесан је, врло трновит и мучан, почем је онај у ад, широк и врло гладак. Па у колико је први мучнији, у толико је другим лагље ићи, али су у толикој, па и у још већој размјери различни и они циљеви, којима се тијем путевима тежи. — Кад би сваки човјек размишљао о тим путевима, и о оном, што се по њима идући, добија у награду, па кад би за тренутну патњу, претрпљену на путу добра, имао увијек пред очима ону преобилну награду за незнатне услуге, што их је у корист себе и својег душевног спасења чинио овдје, у овоземном кратком и временом животу: онда би сви људи били добри, и грјеха би нестало. Али, тако ето не бива. Више их је данас, који се ваљају у грјеху и ропски служе ђаволу, него ли онијех, који светим животом приближавају се у синовној послушности својем Оцу, својем Творцу и Богу.

За што је Бог створио човјека, којег је по ријечима ап. Павла овјенчао славом и чашћу, и створио мало мањег од анђела?

То питање или повод створењу човјека, казују нам св. Оци, од којих св. Григорије богослов вели: „Дакле, да се не би клањање Богу, ограничено на саме становнике неба, анђеле, што су и доле на земљи, потребни били неки поклонници, да се сва васиона испуни славом Божијом, за то што је све Божије. С тога се и упућује човјек Богопознању и Богопоштовању, јер је он одликован рукотворењем и образом Божијом“. Св. апостол Павле јасно црта живот човјека ријечима: „Кад једете, кад пијете, или друго што чините све то чините у славу Божију“. Ово наглашава и св. Јован Златоусти, који вели: „Бог нам је дао вид, уста и слух за то, да сви уди служе Њему, да ми зборимо и радимо оно, што је Њему угодно. Њему да непрестано пјевамо и Њему да шаљемо благодарење“. — „Састав и строј твојег тијела“, вели св. Василије велики, „за тебе је читава школа, која ти показују сврху, ради које си створен: ти имаш прав стас тијела за то, да не повлачиш живот свој по земљи, него да гледаш на небо и на Бога, који је тамо, и да не би тежио за животињским уживањем него по разуму живио небеским животом.“ Свети Макарије велики говори: „Господ је створио душу такву, да буде невјеста и друг Његов, с којом би се Он саставио, те да може душа бити један дух с њиме, као што вели и апостол: „Који пријања уз Господа, једног је духа с Господом“ (I. Кор. 6, 7.).

(Наставиће се).

Узајамни одношаји међу бићем и животом.

Све ограничено, што постоји у про- странству и времену осим зла, продукт је воље врховног бића, а то значи, да

све што постоји, па и само вријеме, као несамобитни и „изг. несвизићк“ (Макк. VII. 28.) позвано је Божјим свемогућством к бићу.

Биће (разумијем цјелину савршеног створења), све, што има један првоузрок, обухвата два свијета: материјални и духовни, или видљиви и невидљиви, по одношајима човјекове способности, који у исто вријеме припада и једном и другом.

Сва створења и једног и другог свијета добила су биће од Творца, свеблагот Бога, коме је име љубав (Јован 4, 8), и то биће, као стање постојања сваког створења, противно не бићу, јест благо, као дар свеблагот, као дар савршене љубави, благо као израз свете воље Творчеве, благо, јер се циљ позива сваке ствари к постанку састоји у слави Творца, а циљ стварања и јесте у Њему, у Његовој слави, јер је „*све за Њега*“ (Евр. 2, 10), као рефлекс вјечног сунца.

Разумна створења остваравају вољу свог створитеља сасвим слободно, јер им је дат најважнији и највиши Његов дар — слободна воља, као нека слика апсолутне слободе и самоопредјељења Творца. Уклоњење воље разумних твари у испуњавању воље Божје — то је гријех, бунт створења против Створитеља, посљедицом чега јавља се смрт духа, који је и навео на тај гријех, а у човјеку смрт духовна родила је смрт тјелесну. Појму смрти противу полаже се појам живота, два елемента, који искључују један другог.

Шта је то живот? Када ми говоримо о животу видљивог свијета у његовој цјелокупности, о животу васељене, то разумијемо под животом покрет материје, покрет материјалних елемената, који производи непрекидну промјену појава. Таквом покрету противу полаже се мртвило, пасивност материје, која је и претходила, по неким философским учењима, постанку овог нашег свијета.

Но врло често се и сталан појам живота прилаже исвјестном стању орган-

ских створења, којим припада једним дијелом свог бића и човјек. Када се органско створење пита, т. ј. позајмљује извјесне предмете материјалне средине, која га окружава и прерађује у ткање својег организма, када се оно креће, расте, множи, осјећа — то ми означавамо изразом „органско створење живи“, дочим животна сила, која ради у организму, остаје тајном природе, ма да је ова неопходан услов обстанка организма. Када та сила престане да дјејствује у организму, — посљедњи умре, руши се, нестаје; а када се живот угаси у организму, — настаје смрт, свршетак бића органског индивидуума.

Значи, смрт је момент, када животно (ми узимљемо вишу форму организма) престаје осјећати, губећи на вазда ту способност. Оно престаје реагирати на радњу спољњег свијета, не брине се, да се ослободи од уцлива, који руше организам, нити се обраћа оном, што има противно значење.

И тако, организам је немогућ без животне силе, без ње организма нема, нити га може бити. Смрт као посљедица нестанка те силе прекраћење је бића организма. Излази, да је живот организма неко покретно активно начело, различно од закова химизма, који стоје с њим у некој субординацији, начело, које формира материју у одјелита недјелима бића.

Слично томе живот бесмртног начела разумних створења — живот духа је стање саморедње и поступног развића по путу достигнућа извјесне цијељи, због које је и дато биће тим створењима свемогућом и светом вољом Створитеља. Но живот је духа саморадња и развиће баш ради достигнућа Богом указане цијељи створења, т. ј. ради достигнућа блаженства, — тек то је живот, живот истинити, па

и само развиће сила духа у том правцу јест живот.

За духовна створења живот се не подудара с бићем, као за створења тјелесна; у првих с прекраћењем живота не прекраћује се биће, као у посљедњих. Живот материјалног организма састоји се у његовој тежњи сачувати своје биће, и таквим начином организам необходимо остварава вољу свог Творца, и тек једина смрт поставља крај тој тежњи, а смрт је организма, као што виђесмо, крај, прекраћење његовог бића.

Напротив, створењима духовним дата је слободна воља и због тога они су назначени да теже цијељи свог бића — блаженству, али не по закону необходимости, већ слободно, с пуним сазнањем; Творац им је показао ту цијељ, ма да им није одузео слободну вољу. Имајући слободу духовна створења могу ићи указаним путем и достигати таквим начином блаженство, тежња коме им је урођена; но врло се олако могу и удаљити од цијељи, од испуњења божанствене воље, у оваквом случају смрт умире.

Смрт духа није, као што већ примјетисмо, уништење његовог бића, нити обраћање у ништа. Биће у њем' остаје и уништити се не може, јер је духу дато бесмрће. Излази да је сада то биће истинито. Да, истинито биће немогуће је за дух без живота, који је благо, коме је извор Бог (Пе. 35, 10).

Уклоњење слободних створова од испуњења божанствене воље, није истинито биће. Оно постаје за клонули дух тешко бремене, извор неисканих наравствених страдања, који доводе до очајања. У тјелесном свијету (физичном) томе су стању сличне болести и муке организма, које су само за то такве, што слабе силу животног начела и тим производе то, што

се ствари видљивог свијета муче (Рим. 8, 22). Посљедица функције тих двају фактора је смрт, као савршено уништење организма. Ту је крај болестима и страдањима тјелесног створења. Ту се крај опстанка јавља тако рећи благом, жељеним моментом, у ком се прекраћују страдања. Тешко болесни човјек, који испитује муке, негубећи сазнање, пада се на брзи крај свог земног борављења, на тога свјежи, подржава у његовом положају.

Када тај страдајући не би знао да ли ће бити крај његовим мукама, он би пао у очајање, о сили којег је врло трудно саставити тачан појам. За твари духовне тог жељеног краја бити неће, т. ј. за оне, који су се по слободној вољи удаљили од извора живота. Дијелећи се од извора живота — Бога, разумне твари постали су жалосни ствараоци тегобе свог бића; по прекраћење тог бића, пуног апсолутног уништења свог не могу они достићи, они неће уништити сами себе, јер сами себи нијесу ни дали почетак бића, — отуда виши ступањ мучења, мучења без икаквог проблијеска унапријед, која се прекратити неће. — Таква је смрт духа.

С прекраћењем осјећања у организму, с моментом смрти не почиње се он одма розлагати; неко вријеме остаје у мртвој непокретности, одупире се, упиње се, не подаје се разложењу. Слично томе може се преставити стање непокретности сила духовног створења. За дух то стање непокретности, нерадности саставља страдање, јер не задовољава природну тежњу његову к активности, тежњу, коју дух није кадар угушити, као год што не може угушити ни самог себе, своје биће. Ради тога, да не би осјећао страдања, духу је потребан покрет и развиће његових сила у смиелу истинитог живота. Када ум има објект за познавање, када су осјећању и

вољи предложене саодговарајуће им сфере активности — тада духовно биће живи. Но мучећи се стањем неактивности, духовно створење носи у себи способност бескрајном развићу и савршенству.

Ево због чега свако разумно створење не жели се ни на што оставити у свом развићу, не жели за то, што само то устављање на извјесном пункту учињеће му немир и страдање.

Дух је разумног створења бесмртан, тежња његова к усавршавању никада се неће прекратити: он је дужан вазда познавати, вазда пламењети љубављу, вазда бити срећним. Свака сила духа у току свог трајања тежиће некој бескрајно савршеној цијељи, а та је цијељ — највећа врховна субстанција — Бог.

Разумна су створења добила своје биће од Бога, из кога, као из извора живота, црпе живот, коме је име испуњавање воље Божје или вјечно блаженство. Гледајући у свемогућство силе Божје, имајући Бога као образац за наравствено усавршавање, разумна створења упознају се са правом истином, и том њиховом познавању краја бити неће, јер је растојање знања истине у створењу створеном савршенством највјечније истине равно бескрајној висини превазилазења Творца пред Његовим створењем. При таквом познању Бога, при таквом познању вјечне истините љубави, дух разумних створења мора пламењети к Творцу и љубав, старајући се достићи свој недостижни прволик, који се изражава у безусловној покорности вољи Божјој и наравственом његовом уједначењу, приводити ће их у тијесно опћење с вјечном љубављу, која влада извором блаженства, које ће се саопштавати тварима у потпуној и вјечитој пуноћи.

Такав је живот разумних створења, такво је њихово истинито биће, коме их

је позвао Творац. За такав блажени живот дато је биће и човјеку, том посредном стожеру у ланцу твари материјалног и духовног свијета.

С падом неког дијела твари, које припадају невидимом свијету, сљедовао је пад човјечији. Смрт се преко прародитеља распространила на сво човјечанство, неред и трулеж унесен је у савршено до тог времена биће свијета, које окружује човјека.

Син је Божји у ипостасном јединству примио човјечију природу ради примирења панулог човјека с Богом, ради спасења човјечијег од смрти, својом спаситељском смрћу ради повратка човјечијег у његово првобитно биће, ради његовог сједињења на свагда са извором живота, а то се врши за сваког човјека посредством живе вјере у Богочовјека, који учи, да само онај, који у њега вјерује, погинути неће, већ ће имати вјечни живот (Јован 3. 15—16), у Њега, који је „истина и живот“ и „пут“ (Јован 14, 6), живот, који је побједио смрт и који закључује извор смрти.

Човјек ће свим својим стањем учествовати у вјечни живот: и душом и тјелом. Тијело човјечије, које се после смрти руши на земљи, некада ће ускрснути и измијениће се, добивши нераспадљиво и никад више непропадљиво биће, слично бићу духа.

Двије стране очекују људе после свеопћег ускрснућа и страшног суда: вјечни живот и вјечна смрт. Праведницима су приправљени станови Оца небесног (Јован 14, 2), а грјешницима мјесто мрака, туге и вјечног пламена; посљедње је „друга смрт“ (Апокалипсис 20, 14), развој на свагда од свјетлости живота — Бога.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Видими свијет, у ког је унесен наред и трулеж падом човјечијим, обновиће се, биће ново небо и нова земља (2 Петр. 3, 13) која ће давати потпуни рефлекс славе Божје у хармонији свог бића, осјетне твари видљивог свијета, а које уздишу и муче се са страдајућим човјечанством, ослободиће се од „рабoты истлѣкнiа“ (Рим. 8, 21) и наслађаваће се слашћу савршеног бића.

Ето у кратким цртама моји скромни погледи на означену тему. Но још двије ријечи.

Биће свега створеног, као противуположност небићу, јест благо, као дар бескрајне благодати Божје, а цијељ позива свега неабсоlutног к бићу — слава Божја. Твар, не одарена разумом, савршенства Божја изражава без сазнања, у мудрој хармонији свог устројства. Разумна пак створења, као слободна, дужна су са знањем и слободно прослављати савршенства

Творца, а то, што служи за њих извором блаженства и јест живот. Када разумна створења не желе испунити вољу створитеља, приближују се духовној смрти, која је унијела трулеж у видими свијет, која доприноси страдања створењима, која осјећају и живе. Такво стање бића, таква заједница живота са смрћу продужиће се до свеопштег страшног суда Сина Божјег над ускрснулим ради вјечности човјечанством.

Тада ће се обновити природа, јавиће се ново небо и нова земља, која ће бити стаништем „правде“ (2 Петр. 3, 13), папули души с оцем лажни (Јован 8, 44) и људи, уловљени у његову вољу (2 Тим. 2, 26) биће на свагда одбачени од Бога, биће њихово претвориће се у смрт, а благослов Оца (Мат. 25, 34) саставиће се на свагда са извором живота (Пс. 35, 10).

Фински залив, 9. јуна 1892.

Академ. Лазар Т. Перовић, Херцеговац.

О свештеничком стању и потреби конзисторије.

И опет о свештеничком стању. О овоме питању колико су пута подизани у јавности гласови, а колико ли пута умукли и престали.

Сад је од њега горела скоро сва наша штампа, сад опет послѣје тога пожара и ватре била је мртва тишина. Сад је тражен сабор да то питање претресе и ријешѣ; сад се притјецало влади; сад народу и општинама; сад господи митрополитима итд.

И послѣје свега тога никад се није ништа постигло, ништа успјело.

Сви, којима се у томе питању притјецало: и влада и народ, а и господа митрополити — сви знаду да је стање

свештеничко рђаво; сви признају да овоме треба крај учинити, али ето још никако да приступе дјелу.

Сви виде да се мучимо и да нам је наплата никаква и неодређена; сви виде да смо прљави и исцјепани; сви виде да се понижавамо радећи друге послове, који нам недоликују; сви виде да друге послове радимо на уштрб свештеничких дужности; сви виде да своје свештеничке дужности невршимо како треба, јер немамо све услове за вршење истих; сви виде да смо усљед материјалних оскудица и са знањем сиромашни, и усљед занимања и послова са којима се из нужде бавимо, као и усљед непрестане бриге за насушни

хљеб свој и своје ђеце, — усљед тога смо велим, постали просто *извршитељи* свештенорадња и нијесмо више никако у потпуном смислу *пастори* и *учитељи* народа, јер за ово треба и знања и воље и срества, јер човјек кад је у муци и нужди он неумије ни мислити како ваља, а камо ли још и друге учити.

Сви велим знају ове наше нужде и опет су многи, или управ *по неки* готови били да нам замјере што глас свој за то подижемо и што својој бољки лијека тражимо.

И ти *по неки* у неколико сметају да ово питање што прије на дневни ред дође, и да се на њему почне што год радити и у овој дијецези као што се понешто ради и у Сарајевској.

Усљед свега тога свештенство се је нашло у тјеснацу и незна како да доскочи нужди својој, и како да се одржи на висини својој.

Оно данас мора да се бори са многим непријатељима: бори се са онима, који му нападају на вјеру и који одричу свако божанство; бори се са онима, који му нападају на народност; бори се са неслогом и међу собним трвењем свога народа, коју неслогу сију у нашем народу (а на своју корист) различите кркетуше; бори се са (злим) духом времена, који пошто по то хоће за собом — нарочито млађи свијет — да махом повуче; бори се са незнањем, сујевјерјем и заблудама свога народа; бори се са самим својим незнањем и хтјело би да му доскочи; радо је да и само зна а и друге да може учити.

А поред свега тога бори се још са *нередом и неуређењем у служби својој*, јер *му одређеног правца нема како да се управља и креће*.

Колико добрих свештеника гледа са болом у души на све ово, а колико их

рђавих и злих чине, усљед овог нереда, разне злоупотребе и изгреде — и ником ништа.

И сад је питање: треба ли и желите ли сви да се речени непријатељи побједу? — Знам да треба и знам да желите.

Ко је најзгоднији, најнадлежнији и најподеснији да тим непријатељима на мегдан изађе?

Да боме свештенство. И оно ако побједи — спашени сте, а ако буде побјеђено — пропали сте.

А хоће ли моћи мегдан однијети и побједити?

Има ли нужно оружје, има ли срества, знања и стања за борбу и побједу? — Нема и опет велим нема, а и ви видите да нема.

Па што га натурате да дјели мегдане, а оружја му недате? Нешаљите га тако голорука и голотрба да се у коштац хвата са непријатељима, који су наоружани оштрим и отровним оруђем, јер ако оно (свештенство) падне, пали сте сви — пали морално.

Зато и довикујем: подајте му срества и оружја.

Материјално је стање основ и услов и моралном стању. А и знања неможе бити тамо гђе нема доброг материјалног стања, јер зар је свештенику до тога да што чита; да пише; и зар може да плати коју књигу и лист отклен би свој „нишчи“ дух знањем богатио; хљеба нема? А кад ништа нечита, зар може имати знања, а кад нема знања, зар је у стању као пастир предњачити, и зар може цркви, народу и отачбини својој од користа бити?

Учени њемац доктор Едуард Рајх вели, да је *нашња и сиромаштво непријатељ који непрестано напада здравље, које непрестано стаје на пуш прибирању корисних знања и смета свако предузеће*. (Морална Хигијена §. 1 и 2.)

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Баш као онај ловац кад је хтјео птицу уловити, али оса са својом жаоком боцнула га баш онда кад је хтјео пушку опалити, и он због убода осиног скренуо с пушком и опалио мимо птицу, тако и човјек учинио би више пута нешто добро и племенито, али га сиромаштво помете.

И свештеник је човјек, то и за њега вриједи.

Рекосмо да је ово питање о свештеничком стању и уређењу више пута покретато и стишавало се, али ми ево сада и из ове дијецезе подижемо глас свој — баш сада кад је већ одређен, именован, и већ посвећен митрополит за ову дијецезу, јер за ово, тако рећи, *међу вријеме* од митрополита Дионисија до сада није се могло о томе ништа ни говорити, нити пак што боље захтијевати.

А сада, када је у Сарајеву митрополит добротвор Николајевић, у Мостару јунак и српски заточник Перовић, па ево и у Тузли већ једном Србин митрополит вриједни народњак и чувени Мандић — сада је баш хора да о томе говоримо.

Знамо унапријед да ће се Високопреосвећена господа Митрополити наши сложено споразумјевати о свему што ће ићи на корист цркве и православља, свештенства и народа; знамо да ће све српске општине и сви свјесни преставници народа увјек радо прихваћати све што иде на добро и опћу корист нашу; знамо да ће и висока земаљска влада увијек излазити на сусрет свима нашим оправданим жељама и захтјевима, па зато и подижемо глас свој сада и велимо: *вријеме је већ и на реду* је да се једном уреди свештеничко стање у овим земљама, а нарочито у овој запуштеној дијецези.

Али да би и ове двије дијецезе Мостарска и Зворничка што прије суетигле Сарајевску, као и то да би предлози и

сарајевске у друштву са овима двјема прије и лакше примани и остваровани били; то је нужно да се и у овим двјема дијецезама као што је и у сарајевској оснују и установе конзисторије, ако не са *четири* као сарајевска, а оно макар са по *два члана* конзисторијална, један секретар и један канцелиста.

Јер ма колико г. г. митрополити били вољни и спремни, опет они немогу сами радити, нити пак толике послове отправљати без својих помоћника, а особито ова зворничка дијецеза запуштена је, те треба и много труда и доста времена и више снага па да се овај неред претвори у ред и да се овоме злу учини крај.

Треба снага и људи на добру гласу и доброг владања, људи колико научних и способних, толико вјештих и практичних — људи из народа — који познају све нужде и потребе народа и свештенства, и све околности и обичаје ових земаља.

Кад у карловачкој патријаршији, Србији па и у Далматинским епископијама чак и *епископи* имају своје конзисторије, а још је код њих стање уређено; то зашто да код нас *митрополици* немају својих конзисторија, него да се трпи оваки неред и запуштеност?

Конзисторија није нужна толико за поправку свештеничког стања, колико за уређење епархије у опште; преуређење епархија, извиђање оволиких силних брачних парница и конкубинаста; уређење црквеног иметка и рачуна; уређење црквено-школских општина; поправке неких свештеника строгом држању, надгледању, ошомљању и кажњенју неуредника, — у крајку рећи увести дисциплину у сваком погледу, а нарочито код свештенства итд. итд.

А свега тога има овдје много и премного. Па још кад нема потпуно вјештих

и спремних протопрезвитера, онда се већ истиче превелика нужда конзисторије.

Ако небуде конзисторије, неможе се надати да ће бити ни Бог зна каквог реда и уређења.

Знамо да ће господа Митрополити захтјевати, али се баш надамо да ће и

Висока земаљска влада вољно уважити тај захтјев и предлог г. г. митрополита.

Пред нама је — видићемо.

Из Зворничко-шумланске епархије 14. јулија 1892.

Један свештеник.

Митрополити ерско-православне херцеговачко-захумске Митрополије од 1766. године.

Познато ми је да је састављен и на свијет издат први „Шематизам ерско-православне Херцеговачко-захумске Митрополије за год. 1890.-ту“, и ако ми тај шематизам није могао овамо до руке доћи, ипак знам из „Весника српске цркве“ (свеска V. год. 1890.) да се у њему поред осталог налазе и таблице Захумских Епископа и Митрополита, од уваженог ерског књижевника високопречасног архимандрита госп. Н. Дучића. Но и поред тога држим да неће бити с горег ако и ја овим путем изнесем пред поштоване читаоце „Б. Х. Источника“ ниже означени каталог Митрополита поменутог Епархије, и то: по податцима Високопреосвештеног Митрополита Амасског г. Антима (види број 6709 грчког листа „Неологоса“ од године 1891.) који каталог почиње своју хронологију од године 1766. т. ј. од пада Пећке Патријаршије па до данас, и то овако:

1. 1766. *Стефан*
2. 1766. *Ананиј*
3. 1835—1836. *Јосиф*
4. 1836—1837. *Прокопије*
5. 1837—1847. *Аксентије*
6. 1847—1854. *Јосиф*

7. 1854. *Парсеније* из Мостара премјештен на Епархију у Јањину (у Епиру).

8. 1854—1863. *Герасим*

9. 1863—1875. *Прокопије*, а затим Митрополит Меленички у Македонији. (Овај је Прокопије на малу Госпојину год. 1868. осветио обновљену цркву нашег славног манастира Милешева у Херцеговини, види „Весник српске цркве“ свеска II. за мјесец фебруар 1890. г.)

10. 1875.—1887. *Игњатије*, родом са острва Лезва. дао оставку и сада живи у мировини у Цариграду.

11. 1887.—1888. *Леонтије Радулковић* херцеговац Србин.

12. 1888. *Серафим Перовић* херцеговац Србин.

Да ли се у свему потпуно слаже овај каталог Херцеговачко-захумских Митрополита од 1766. г. са оним што је изнесено у зачељу поменутог шематизма, то ће моћи видети они, који тај шематизам имају при руци, а ја сам ове податке Високопреосвештеног Амасског Митрополита срањивао са оном расправицом у „Веснику српске цркве“ (свеска VI. за

мјесец јуни 1890.) од високопречасног архимандрита г. Н. Дучића и нашао сам да се у неколико не слажу.¹⁾ Но кога су од њих двојице податци вјернији то ће нам можда доцније расвијетлити они, који су по овој струци на то позвани, а мени ће бити

¹⁾ Да би што више могао казати у овоме чланку о херцеговачко-захумској епархији и њеним владикама као и о зворничко-тузланској епархији (види „Б.-Х. Источник“ од о. г. свеска 6 стр. 235), ја сам потраживао о томе податке у цариградској патријаршији и њеној канцеларији, но рекоше ми: „да о томе немају никаквих

мило ако надлежнима овај списак Херцеговачко-захумских Митрополита ма и најмање од користи буде.

На Острову Халки 7. јуна 1892. г.

Протосинђел
Дионисије.

приближежака, и ако их је било то се је изгубило, јер је патријаршија и канцеларија њена у разна времена многа претрпела као и друге непогоде и зулуме, особито 1821. г. када је страдао и од Турака — Османлија објешен патријарх Григорије V. о врата патријаршеске порте.

Летимичан поглед на источно православне српске манастире Дабро-босанске епархије.

*„Да некада збиља царовасмо.
Као славни међу најбољима,
А чувени међу најсрешнијима,
Свједоче нам стари манастири
Наших српских царева задужбине“.*
Срп. нар. пјесма.

И збиља мили српски роде, наши српски владоци велику пажњу обраћаше св. матерама црквама и манастирима; ето драга Србадијо куд се гођ макнеш наиђеш на развалине српскијех задужбина, а и на сваком српском збору чућеш мили брате Србине српског гуелара, гдје прича (т. ј. пјева) у српској пјесми, како је овај или онај владалац сазидао један или други манастир, ту ћеш чути како је непријатељ српског имена у току времена ову или ону српску задужбину разрушио.

*

Па и дан-данас витешки српски народ има својијех старинских српских задужбина, које га потејећају на негдашње славно српско доба; те задужбине Србин је с великом муком очувао и то гдје-ће, а на мјестима једва им се и траг зна. Но, баш ни у једном крају расцијепаног милог и витешког *Српства* нијесу тако српски манастири опустошени и разрушени, као у Херцег-Босни земљи славној и племенитој; е а шта је све преко Српства у Босни прешло, добро је кад му се још и за траг знаде.

У самој Дабро-босанској епархији имаде знакова, да је 18 — словом *осамнаест* српски

задужбина било; а данас?? Ах Србине брате! чисто ме срце боли, кад морам рећи, да од то 18 сад само 4 у животу — наиме: „Озрен“ у маглајском протопрезвитерату, „Гомоница“ у бањалучком, „Папрача“ у власничком протопрезвитерату и „Моштаница“ у протопрезвитерату „Бос. Костајнице“. Но ни та четири манастира немају Бог зна каквијех својих добара, те да се могу уздржавати, него једино уздржавају се помоћу парохија, а поред тога је ли им осигуран живот? и стоје ли та четири манастира на добрим стубовима? Нек ми се не замјери; ако рекнем (попријечно узевши) да не стоје, већ што но ријеч: вежу лик за опуту.

*

Да ова четири манастира (а ако Бог да и манастир „Бања“ ваљда ће се обновити) у овој епархији напредовати узмогну, од пријекке би било нужде уредити манастире, а то уређење по мом скромном и субјективном мишењу било би најбоље овако:

I. Да Високопречасна Конзисторија, којој највише на срцу и лежи напредак св. обитеља, изда правила по којима би се имало братство равнати. Но та правила имала би се тако уде-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

сити, да у иста дође сав манастиреки пословни ред. Н. пр. 1) Да братство једног манастира све, па и најмањи посао у договору ради и да ништа ниједан сам по својој вољи не ради, а за то најбоље би било да се бар два пута међу братством у мјесецу сједница држи, и на тој сједници претрести што се је до те сједнице учинило, и шта треба у том мјесецу још да се ради, и како би било најбоље, а резултат сједнице завести вазда у записник, па нека је свецрно на бијелу. 2) Да манастир има једну касицу или тврд ковчежић и на њему 2 кључа, у тај ковчежић онда метати т. ј. остављати новац што пане од парохије и т. д., а један кључић нека је код старјешине а други код другог сабрата, па онда не би никада ни један посумњао да овај или онај сабрат троши буд за што новац, а тако мора се сумњати, јер нека се ма како рачуни полагају, ипак море се уштинуту и на коју другу страну потрошити. У каси требало би вазда да стоји тефтер у коме би стајало колико има новца у каси у банкнотама, сребру, злату и т. д. 3) Да братство редом иде по парохији, и то да је увјек један у парохији, те да утјерује дугове и врши свештеничку дужност, а за то би требало да сваки манастир има дневник и у њ вазда уводити кад је кога чреда у парохију ићи, и кад је који задњи пут био, онда не би никада међу братством неслоге било, титори би били задовољни са услугом и манастир бољи приход имао и т. д.

П. Да се калуђерима или свештеницима мирског реда, који су при манастирима одреди

годишња плата, оклен би се исти могли одијевати и друге потребе снабдјевати, иста плата не мислим, да буде Бог зна како велика, него само то толико да се може један или други према своме чину одјевати, а да не гледа као проејак, кад ће му настојатељ бацити своју одерку као на пут Божији, или да гледа да му овај напуни из своје кесе; осим тога дешава се да један троши преко мјере на одијело, а други не, па ето ти одмах неслоге, а није ни право, јер наши манастири немају добара, да се уздржавају већ их морају калуђери својим трудом уздржавати, е па кад једнако сви раде треба да бар преуба и сви једнако и уживају плод тога рада.

Ш. Да се манастири одвоје од протопрезвитерски уреда, те да они сами за се функционирају и кореспонденцију директно с Конвисторијом воде.

*

Укратко рећи: Треба манастире уредити по оном наводу у „Пословном реду за источно православно епархијску конвисторију архијепископа и митрополита сарајевског“ (II реферат тач. 1, 2, 3, 5, 7).

Ја од свега саевим мало рекох и желио би, да још ко о овој ствари јавно прозбори, а високопречасна Конвисторија сигурно ће чим уреди парохије (на чему енергично ради) пријећи и на уређење св. манастира, који су саевим неууређени.

Дај Боже да се и то скорим дочека!!

На *Вѣсѣв* дан 1892.

Срб-Пеџ. Н. М.

Старинска књига, назваћемо је: Велики псалтир.

Почетка нема до катизме седме, а псалма 48; и тек у стиху осмом почиње први лист са; недасть когоу измены за се. Псалми: 49. 50. 51. Что не хвалиши въ зловѣ сиане. 52. Рече кезоумникъ въ срци своємь, ижесть ка. 53. Поже въ име твоје спаси ме подпуни су; од 54 издеран један лист до: лице ки ненавиден ме на ме келеречекаль итд.

Између катизама нема ништа, по једна за другом следи без прекидања.

Катизма 8. Псал. 55. Помлоуи ме боже јако позра ме чакккк. 56. Помлоуи ме коже помлоуи ме јако на те оупока. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. подпуни. — Катиз. 9. псалми од 64—69 подпуни. — Кат. 10. од псал. 70—76. подпуни.

Катиз. 11. псал 77. овдје нема два листа, од стиха 20: понеже порази, до стиха 50. и скоти нхъ въ смртъ затворы; 78—82. подпуни; 83. кољ возиюклиена, од овога псалма до 85. писала је друга рука.

Катиз. 12. псал. 85—90. кат. 12. пе. 91—100. кат. 14. псал. 101—104. кат. 15. пе. 103—108. кат. 16. пе. 109. овдје нема два три листа, почињући од стиха 24. у псалму 110: **нево некеси** и цијелога псалма 114. и 115. па тек сљеди 116 и 117.

Кат. 17. пе. 118 ева. — Кат. 18. пе. 119—133. кат. 19. пе. 134. 135. 136. **На ркѣк** какѣлонсѣки тоу сѣдохомъ и плакахомъ поменуѣше сіона до пе. 142. кат. 20. пе. 145—150.

Над псалмом: **Млкъ вѣкхъ** стоји овај надпис: **сін фаломъ**, особѣ писанъ давид и **вкѣк** числа ѣн (150) егда единакъ красе сѣ голатомъ.

Сљеди: **Пѣкенъ** монѣкова въ исходѣк, ѧ. (значи прва) оудобѣ погроузи фараона моуѣсін глаголетъ: **Поимъ** господевы и т. д. сви девет пјесама по реду.

Примједба. Нигдје у овој књизи нема досад писмена ѹк (Ѣ) него свуда, и у почетку и у сриједи, и на крају ѹ и то је написано оу; а само ѹ. и одозго двије точке Ѣ, то значи ижица Ѣ.

Наставак: **Часословъ** име (који има) ноциѣю и днѣвною слоужбоу, по оуставоу, преподобнаго оца нашего савы іерѣмскаго. зачело полнощницы. **Слава** тебѣ **воже** нашъ, слава **тебѣ**. Овдје се виде два уз (Ѣ).

Цароу небесны оутешителю и т. д. Стиѣ **боже** и т. д. **Слава**. **Ивнѣ**. **Престал** тронице и т. д. **Оче** нашъ и т. д. мјесто во пекушеніе, написано је въ **напастъ**. **Прйдте** **Поклонимсе** и пр. **Помлоуѣ** ме **боже**. **блаженіи** непорочни. **слава** ивнѣ. **безъ** аллілоуѣ. **вѣкроу** въ іединаго бога. **Се женихъ**. **слава**: **Денъ** онъ. **ивнѣ**: **Тебѣ** **необоримоу** стеноу. **таже** **мѣтвоу**. **Ѣже** на **всако** **врѣме** и т. д. и **аще** **іестъ** **постъ**. **рецъ** къ себе: **господи** и **владико**. **метаніе** ѧ. **Дѣк** же **целомоудріа**. **метаніе** ѧ. **Ѣи** **господи** **цароу**. и т. д. **мѣтвоу** **сію**: **владико** **боже**. **псал** **ѣк**. **възведохъ** **очи**. **псал**. **раг**. **Се** **ивнѣ** и т. д.

таже тропари сіе: **Поменѣ** **господи** **іако** **благъ**. **дроуги**. **Иже** **глубинами** **моудростію**. **слава**: **Сѣ** **ѣтими** **покоп**. **ивнѣ**. **Блажим** **те** **вси** **роди**. **таже** **мѣтвоу** **сію**: **Поменѣ** **господи** **иже** **въ** **надежди** и т. д. и **ѣпоустъ**. **таже** **начинаіет** **іерей** **поминати**. **глаголіе** **сіице**: **Помѣн** **се** **о** **дрѣжавнихъ**. и **ѣтихъ** **господи** и **цари** **нашихъ**. **О** **хѣто** **любивихъ** **вопхъ** **ихъ**. **О** **хиторіи** **нашемъ** и т. д.

Дроуга **полоунощница**. **пѣваема** **въ** **соуботы**. Она је прва потпуно неписана са свима молитвама, са трицветом, и са вјерују; а ова друга укратко је назначена, само су три тропара подпуна. **Сіа** **вса** **предъ** **написане** **се**, **въ** **првѣи** **полоунощницы**. и **поменикъ** **ниѣн** **назадъ**.

Начало **Ѣтркници**: **Прйдте** **поклоним** **се**. **псал** **ѣи**. **псал**. **к**. **тристоіе** **тропаръ** **гласъ** **ѧ**. **Спаси** **господи** **люди** **своіе** и **благослови** **достоіаніе** **своіе**. **победи** **царемъ** **нашимъ** **ва** **варвари** **дарѣи** и **своіе** **схрапѣіе** **люди**. **слава** **вознесесе** и **ивнѣ**. **Прѣдстателнице** **страшнаа**, и т. д. **назначени** **сви** **псалми** **бројевима**. **таже** **діаконства** **велика**, **па** **онда** **какве** **тропаре** **треба** **појати**, **ако** **је** **недјеља**, **поне** **дјељник**, **вторник** и т. д. **таже** **троични** **сін**: **плѣтскым** **образованы**, и т. д. **свѣтиленъ**: **Иже** **свѣтъ** **възсіавы**, и **сви** **свѣтилни** **од** **осам** **гласова**. **За** **тим** **иду**: **Богородични** **всмихъ** **гласомъ** **пѣваіеми** **на** **вогъ** **господѣ**. **сѣ** **тропарѣ**, **за** **сви** **осам** **гласова**; **таже** **стихологін** **въ** **псалтирѣ** **редоу**. **потомъ** **сѣдланіе** и **чтеніе** **таже** **псал**. **їи**. **пѣсени** **моісеовы**, и **канони**. **іако** **овично** **все**. **хвалите** **господа** **сѣ** **некесъ**, **таже** **сіе** **пѣкы**: **експсалмо** (у овој је ријечи слово **кес** и **пес**) **сице**. **нѣ** **аще** **іестъ** **постъ**: **тебе** **слава** **подокаетъ**, и **све** **ванријед** **што** **иде**. **За** **тим** **сљеди** **час** **први** **с** **назнаком** **псалмова**: **5**. **89**. **100**. **тропаръ** **даноу**. **аще** **ли** **постъ**: **за** **оутра** **оуслниши** и т. д. **Хрісте** **свѣте** **истинны**.

Междоучасіе **прваго** **часа** **са** **псалмови** **91** и **92**. и **двије** **молитве**. **Час** **трећи** **с**

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

назнаком псалмова: 16. 24. 50. междоучасіе трећег часа с два псалма 31 и 60 и двије молитве. — Час шести, псал.: 53. 54. 90. — междоучасіе шестог часа, псал. 56. 69. с двије молитве. **Начело оведници.** Псал. 102. 145. въ царстви си егда придеши помени нас и т. д. апостоль и евангеліе, и пр. и ѿпѣсть. — Час девети, цароу небесни, трієтоє. псал. 83. 84. 85. и т. д. **Междоучасіе,** псал. 118. (овај је број погрѣшан, биће 116). хвалите штроци господа. 137. исповем се тебѣ господи. 139. взми ме господи и т. д. двије молитве. **Вѣдомо да е:** іако егда ієсть постъ. прѣже поіетсе д. часъ. и потомъ шбедница.

Начало вечерны. псал. 103. таже. кад. въ Фалтироу. гди възвахъ к тебе оуслыши ме. на гласъ съ стихирамы. Свѣте тихы. прокимни дневни. сподоби гди. на стиховно Нніа ѿпоуцаієши. трієтоіа. тропари и т. д. и ѿпоустъ.

Начало навечерници. цароу небесны. трієтоіа. таже ги помлоуи ѿ. придте поклоним се ѿ. таже фал. 4. 6. 12.—24. 30. 90. — Снами богъ разоумете езици. — День мимошедь благодароу те ги. и т. д. млтвоу сію: Гй, ги избавляе насъ и т. д. псал. 50. 101. млтвѣ сію: ги вседръжителю итд. псал.: 69. 142. таже слава въ вишнихъ богоу. — аще ли постъ глаголемъ тропаре сіе: господи сіламы снами боудии итд. таже млтвоу сію: Несквркънаа неблазнаа. — И даждь намъ вѣко на снѣ грѣдоуцимъ и т. д. господи помлоуи. трици. благослови пошь христианы. и биваетъ, прощєніе. іакоже оуказано быеть въ полоунощници. ащели ієсть великы постъ вѣместоже ѿпоустніе млтвѣ. іереи глаголіеть млтвоу сію: намъ лѣжешимъ ниць на земли. вѣко много мѣстиве ги іу хе (неусе христе) боже намъ мѣтвами.

Овдје је крај књизи, и зачрпекано је другом руком по мом увјерењу 7111.,

што би значило, да је књига написана године 1603. а сад сљеди мјесецослов:

Послѣдованіе, събраніа, всѣлѣтнаго. начѣпше ѿ мѣа сеп. до мѣа. авгѣста. прѣжимѣіе тропареже. и кондакіе. праздникѡм. и нарочитим сѣым.

Мѣа. септемврие имать, дни ѿ. дѣиъ, има. час. ѿ. и ноцъ ѿ. Начело индиктѣ. ѿ. (ја не знам, или ово „ѿ“ значи први индикт? или први дан од мјесеца.) иже естъ новоу летоу. и памѣтъ прєподобнаго ѿца нашего сѣмѣвна стѣлѣпника. и архимандрита и съборъ прєстѣки бѣи въ миасінѣхъ. и сѣаго мнника аидала и сѣых, ѿ. (40.) женъ. и сѣаго аммона діакона оучителіа ихъ. и паметъ сѣыхъ мѣникъ калиста, еѣвода, ермогена, самобратнихъ. и паметъ ісоусѣ навїноу. и въ споминаніе вѣликаго запалєніа. тропар. индиктѣ. слава прєподобномоу. и нніа богородич. кондакъ прєподобномоу

Примјетио сам, да у овој књизи, у многим мјесечним данима има више назначених светаца, него у садашњим нашим требницима, и у другим црквеним књигама и службеницима; код сваког светитеља назначен је његов тропар и кондак; а при великим празницима има и типик. Нигди пак нијесу записани и уведени руски светитељи, а тако исто и српски, осим светога Саве. — Књига је врло марљиво написана, разговјетна и читка; само су неке ријечи скраћене, као ги, чита се господи, вѣ, чита се боже, и т. д. — Од мјесеца августа 29. има половица кондака, до да ридаетъ оуко иредіа вѣзаконное а даље издерано је; пак онда сљеди:

Съ сѣими покои ги дѣше ракъ твоихъ.

Е недељу мєсопоуст. тропаръ вскрєши. кондак: Егда придєши и т. д. всоуботоу сїропоуст. обшемъ троп. бе ѿцъ. конд. іако благочестіа и пр. видлю сїропоуст. кондакъ: прѣмоудрости наставниче. вндељу вечеръ.

прописује правило, шта треба појати, и кад метанисати.

Есоук. ѧ поста паметъ сѣго великомоученика дѣодора тирона. прописује правило. ввѣд. ѧ. поста. конд. неописаное. ввѣд. ѧ. поста: конд: ннѧ време дѣтелно. ввѣд. ѧ. виваетъ поклоніе чѣтномоу крстоу. прописује како. ввѣд. ѧ. поемъ слоужбоу преподоб. — крѣдоу ѧ. пос. доуше моѧ. правило. ввѣт. ѧ. нед. правыло.

У пету недјељу служба Мариј египет. У суботу праведнога Лазара с правилом.

Ввѣд. б. сѣаго поста празникъ цветоносіа. — вѣ сѣи и великы понед. прописује правила. Сад је опет извађено неколико листа. Вѣ сѣоују великоу сѣб. клепаютъ вѣ ѧ. часъ ноци, и поемъ обичнѣ стрѣню.

Вѣ сѣоу и великоюу нед. пасхиѧ часове садѣ поетсе, даже до грдѣщеѧ нед. антипасхиѧ. Спомиње се још недјеља мироносице, и о раслабљеном, и то укратко, и с тишиком; па са половицом кондака: Доушоу мою ѧи вѣ грѣсѣхъ всачесѣхъ и без-

мѣстними дѣланни. завршује се, јер даљих листова нема.

На корици од књиге запис је овај: юнѣ. 29. ЗРѢН (7192) лето на 1684. на ахид лета ѿ хѣа рождаства да се зна кѣшихъ милош ѿалтир 8 гавриѧла даскала завалца (то јест из Завале, у Херцеговини манастир). за 'ѣ7 — а (ваљда гроша). Оно слово с репићем значи 90. а сад се биљежи са ч.

Други натпис читко и лијено написан на истој корици: вѣ лѣто 1744. ок. (октобра) 18. на памѣт сѣаго ѡвѣлиста лѣки, ѡже ѡст торжественнѧ денѣ Благородномѣ гѣдрю домаћинѣ лѣцы со Братією ѡго вѣспѣк: Придохом мы грѣкнннх (ѡво х стављено је повнше и), ниже именоват и прѧимше нас честне. Богѣ да прости. (Подпис тајна букваѧ) ѡцвѡѡлѣцѣ ерѣв житом. (Ја држим, ѡна тајна букваѧ значи христофорѣ јеромонах житомншлићки). Има још један подпис другом руком, који сам ја прочитао, али незнам јесам ли погодно: хаѧи Стефо; а мало даље Христофорѣ.

Д. В. М. Ђ. Н.

Бесјѣда прве недјеље св. великог поста.

Говорио у саборној цркви у Риеву 1892. год. свѣштеник Никола Миѡор.

*Ти си син Божи,
Ти си син Израилѣки.*

Овако је чистоsrдачно признао добри и побожни Израилѣанин још у почетку утемељивања царства Божијег на земљи нашег Спаситеља Исуса Христа, да је Он Син Свевншњега. Потребито је да се често сјећамо овнјех ријечи, ѡве спасоносне исповједи Натанаилове. Дужни смо их привести на памет особито данас, кад наша света црква слави побјѣду наше св. вјере над њеним непријатељима, над јеретнцнма, кривовјерцнма, иконоборцнма, над онима који бијаху залудили те хтијаху да избаце из цркве свете иконе, пред којима ми метанишемо, којима се клањамо, које љубимо. Дужни смо дакако сје-

тити се оннх светнх богоноснх ѡтаца и храбрих бораца, за вјѣру Христову, који са божанским ѡдушевљењем на толиким саборима, пред силннма на земљи, пред царевнма и краљевнма, бранише, сачуваше, утврдише и распространише христијанство и побожност. Па промислнмо, — чим ћемо изаћи, како ћемо се приказати, пред оннма светнма мученицнма, који нам оставише на аманет и под пријетњом проклетства, — да високо поштујемо и уважавамо, да чувамо и браннмо св. вјѣру за коју они своју крв пролише.

Највећи непријатељи науке Христове и установљене ѡд Њѣга свете вјѣре, ако су само

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

разумни људи, морају признати да је Христјанство препородило свијет. Које је читао и проучио свјетску историју, па запамтио оне неред, гадна дјела, звјерске чине, и најстраховитија безаконства, што се догађаху прије доласка Спаситељева, — тај може нешто процијенити, колико је добара дошло роду људекоме, кад га је обасјало сунце правде, сунце, Христјанства.

Него, кад би се вратили у овај свијет Христови апостоли, кад би устали из гробова црквени учитељи, па кад би разгледали што се ради, видјели би крајњу неблагодарност човјечанства према христјанству, видјели би да људи заборављају колико им је христјанство помогло да напредују у свему и да без христјанства нема напретка, узданули би из дубине душа својих кад би видјели како се христјанске врлине занемарују.

Христјанство је помоћник свију наука, оно благосиља вјештине и проналазке, оно освећује слободу мишљења и удружења, заповједа узајамно подпомагање, оно јамчи личну и општу сигурност, оно чува светињу поштења, имена и слободе, оно је напредак за којим цио свијет тежи. Таква добра приноси нама христјанство кроз близу 2000 година. А како ми одвраћамо? Како се томе одзивамо? Ево како: У данашње доба св. вјеру Спаситеља не напада безбожност и поруга јеретика, него немарност и хладнокрвност христјана. Та најсветија вјера, која је сјала у средини незнабожачких заблуда, као сунце међу облацима, која је у средини јеретичког трња цијетала као ружа, која је страшна гоњења побједила, та је вјера у нашем вијеку помрачена, слабо уважена и погажена од својих синова Христјана.

Рећи ће ми когод, како то? Ми вјерујемо, ми признајемо заједно са Натаниилом да је Христос син Божи, да је он Цар Христјански. Истина је, да ми тако вјерујемо, али не живимо

како вјерујемо да живјети треба, зато смо на дјелима по вјери мртви, за то је неподпуна наша вјера. Пред нама су два пута: један за познавање истине, други за извршивање добрих дјела. И овај двојаки закон јест св. вјера наша. Дакле ми треба да знамо оно што вјерујемо, и да живимо као што вјерујемо. Ми вјерујемо у Господа И. Христа, него је ли нам вазда пред очима његов живот? Христјани имају јеванђеље, а извршујули јеванђелске заповиједи; светкујемо празнике, али како? Постимо од јела, него уздржавамо ли се од злих дјела? Примамо свете тајне, него настојимо ли да постигнемо кроз њих ону корист душевну за коју су установљене.

На ова питања, нека свакоме његова савјест одговори, али је потребито да у ове дане кајања, сваки од нас озбиљну пажњу обрати на своје хришћанске дужности према Богу и према ближњему. Његујмо боље међусобну братску слогу! У Нојевом ковчегу пунијех 40 дана живјели су мирно и сложено лав са волем, вука са овцом. Примјер нам је то, да се и ми људи као разумна створења Божија међу собом слажемо, макар сваки имао своју ћуд, макар различно мислили, ипак можемо да један другога невријеђамо.

За праву вјеру и добра дјела ишту се од сваког вјерног двије ствари: чист разум и непокварено срце, разум за познавање а срце за извршивање. Испитивајући дакле снагом нашега разума, што смо дужни чинити за блажени живот вјечни наслиједити, гонимо из нашег срца сваку злоћу а напунимо га љубављу према ближњему.

Прионимо особито кроз овај свети пост кајању и молитвама, пратећи побожно св. црквене обреде и у Господа Свемогућег просећи да нас без осуде удостоји причестити се тајном вечером Христовом, поклонити се светијем страстима и у душевној радости видјети свијетло Воскресеније Његово, које вам као духовни пастир свима из пуног срца желим. *Амин.*

Ријеч на опијелу свештеника Негославачког Бранка Познановића, изговорена у цркви Осјечкој 21. априла 1892.

Бранко брате!

Прије него што ти последњу тужну пјесму: „Кључна палата“ отпојимо, прије него што те мрачни гроб у ледена њедра своја прими, прије

него што ћемо ти груду црне земљице на мртво тијело твоје бацити; — допусти ми брате, да ти овдје у храму овом светом, гдје си први пут, кад си свијета угледао, благодат Божију примио;

— да ти овдје, велим, проговорим ријеч посљедњу . . . ријеч опроштајну! Од дјетињства сам ти друг, а сада сам ти и брат у Христу, па обвезаним ти се сматрам, да се с тобом и као негдашњи друг твој, а сада по Господу брат, . . . као свештеник, на растанку твом од нас с неколико ријечи простим.

Од дјетињства нашег, Бранко, познам те ја. Увијек си био прави друг сваком оном, с ким се дружити дало. Према сваком другу твом био си искрен, вјеран и непоношљив. Тиха и блага нарав твоја, понизност и послушност твоја допадала се сваком; с тога су те радо имали и бивши учитељи и професори твоји радо су те имали и грађани овог родног мјеста нашег.

Па какав си био овдје у школама, такав си био и у богословији карловачкој. Многом и многом другу могла је твоја превелика ревност у полагању цркве и школе за примјер служити; у наукама богословским такођер си према својој умној способности напредовао; а лијепо црквено пјеније наше као да си највећма заволио, јер сјећам се, да си, био ти у стану твом, био у шетњи, вазда пјевуцао; а како си га добро знао, зна за то и горња и дољна а и саборна црква карловачка . . . зна то и црква ова и грађанство ово.

Па као пристојан и ваљан ђак, као примјеран богослов, зар си могао бити и лош свештеник? Не! Ти си био прави свештеник, прави слуга олтара Божијег: у служби својој свагда тачан, савјестан и реван, у животу свом чист и свијетао, на дому и на путу примјеран и узоран, у опхођењу са старијима снисходљив, а према млађима предусретљив бјеше ти! Цркву своју, која ти је је увијек на срцу лежала, љубио си жарко, и о напретку и благољепију њезином својски се старао. Све то, брате Бранко, свједочи нам, да си добро схватио позив свој свештенички, свједочи нам да си добро разумио и схватио сасуд избрани, св. апостола Павла ријеч, који нам вели, какав треба да буде свештеник у животу и раду свом, те си се свагда старао, да потпунице одговориш свима потребама разноврне и многостручне службе своје свештеничке. Можда би још које добро и похвално дјело твоје из најближе прошлости твоје могао овдје навести, да нијесам био тако удаљен од тебе, пак ми није потање познат рад твој међу паством твојом.

Пак тако млађана и зелена, тако добра и примјерна свештеника оте нам те из средине наше неумитна смрт! Тек си почео да живиш и да дјелаш у винаграду Господњем, — а ти си нам јамчио, да би ти плод био обилат и много, — а ти поста жртва грозне смрти као оно цвјетак пољеки, којег тек што је огријало јарко сунашце, мора да падне и смаљен косом кошчевом мора да свене и да се осуши. Ох, грозна си, ох, страшна си смрти! Ти немаш срца ни милосрђа ни према остарјелим родитељима Бранковим, којима он бјеше добар и послушан син, ни према једином брату и сестрама његовим, којима бјеше њежан брат; ти немаш сажаљења ни према удвљеној супрузи Бранковој, којој си отела вјерна и искрена мужа, ни према нејакој дјечици његовој, којима си уграбила хранитеља и бранитеља њихова; . . . ти не мариш, што оста паства без пастира доброга, што оста црква негославачка без служитеља ревно и савјесна!

Смрт твоја Бранко брате, достојна је и туге и плача! Али, али, . . . стегните срце ваше и не тужите, тужни родитељи, брате и сестре и остала родбино Бранкова. И ми сви осјећамо, каква туга, каква жалост у овом часу раздире срца ваша! тјешите се, јер је то воља Божија, а што је од Бога, слађе је од меда; не тужите, јер и ако је ваш Бранко престао бити служитељем олтара Божијег на земљи, биће он од данас служитељем Бога вјечитога поред херувима и серафима око самога пријестола Његовога. Не тужите, јер ће срце ваше бар неколико утјешено бити и тиме, што вам Бранко ваш не леже у хладни гроб у туђини, него овђе, гђе је и понико, гђе ће вам гроб његов увијек на очима бити!

Дубоко ожалашћена и удвљена љубо Бранкова и нејака дјечице његова! Ваша жалост, ваша туга, највећа је, најстрашнија је! Но не тужите, утјешите се и ви! Јер цар Давид нам вели: да Господ води бригу о удовама и сиротама, он их брани и храни! Па неће Господ ни вас заборавити! Ти љубо Бранкова, моли се Богу за здравље своје, за здравље и напредак дјечице своје, да ти чаша ова, из које си данас пити почела, не буде горка, као што ју у овом по тебе тешком часу себи представљаш!

А и ти црквена општино негославачка, данашња паство Бранкова, не тужи, но моли се Богу за упокој душе твога доброга поп-Бранка! Ти си с Бранком много изгубила, па чисто би

ти пророковати могао, да и ако будеш временом добила себи свештеника бољег са здрављем, него што је Бранко био, али ревнијег за цркву своју, а савјеснијег и тачнијег у вршењу службе своје свештеничке тешко ћеш добити! Упамти добро, да те је Бранко орно и вољно служио, док је год мицати могао, а такви су свештеници ријетки: „инозиں сѣтъ зклани, мало же избранихъ!“

Бранко брате! Последњи пут ево обраћам се још пепелу твоме, и на поласку твом у вјечност велим ти: блажен нек је овај пут, којим је данас пошла душа твоја! Мир нек је пепелу твом, а вјечна нек ти је међу нама памјат, аминь!

Четин 21. VI. 1892.

Л. Богдановић.

Бесједа о смрти.

При погребу Јована Милојевића, писара свилајиначког.

„Всѣ прѣтъ, кѣл пѣнѣтъ, кѣл гѣнѣтъ.“
„Све је прах, све је пепео, све је сјенка.“

Па нит чује нит осјећа,
Што у тузи свјет уздише“.

Благочастиви Христијани и тужни зборе!

„Гдје су сад толика царства и престоли сјајни? Гдје су државе големе и цареви славни? Гдје су сад ти јунаци, некада земљама чудо и страх? Гдје је Цезар, коме се клањаше Рим? Гдје су војске те, што свијетом дрмаше овим?!“.... Све је то земља, прах и пепео, све то у леденом гробу лежи.

Све то отрже смрт и хладни гроб — та општа кућа нас свију самртника; — та несита аждаја свега милог и драгог, свега човјечанства, — она отрже и пригрли у своја ледена наручја. За то је праведно казао Давид: да је човјек као трава у јутру зелена и весела, а у вече сува и увела.

Кад помислимо на то; кад погледамо на природу човјечију, која је смрти подложна, — онда не можемо друкчије, а да такву горку и жалосну судбину не оплакујемо; јер нам се силом намеће та страшна мисао: да се у нама у тренутку пламен живота угасити може, да и нас та неумитна смрт у свако доба може скрити и преселити у мрачну дубину земље.

Да, тужни зборе, страшна је та смрт, ужасна је а немилостива, јер тек што се човјек роди да живи; да гледа овај диван свијет; да се сласти и љепоте његове наужива и да себи слика будућност своју — та неумитна смрт већ му излази на сусрет отвореним чељустима и броји му дане живота његовог.

„Она има само очи,
Ни једнога чула више;

Толико вјекова минуше и људе непрестано занима мисао и питање: да ли би, и како би се могла избјећи та катастрофа, која је човјеку намијењена од рођења, али је свагда био један и исти одговор: *никако, човјек мора умријети!* Смрт, тај вјечни закон у Божијој природи не прави изузетка нигдје. Она не гледа на славу и достојанство; на власт и одличје, — све она носи и обара: цара као и војника; господара као и слугу; богаташа као и сиромаха; младића као и старца; учена као и неучена — све јој се мора покоравати: све јој мора бити жртва. Оштрап мача њена никога не промаши — мањ ко се није родио.

Страшна је смрт, јер је се и Христос плашио, молећи оца свога: „Оче, ако је могуће нека ме мимоиђе ова чаша“ (смрт). Али наредбе су Божије најмудрије, најправедније и човјеку најспасоносније. Бог Творац тако је наредио и тако мора бити — да се свако тијело врати опет у земљу, од које је и узето, — као што вели Божија књига: „козкртитѣлѣ прѣтъ къ земли акоже и къ н дѣхъ козкртитѣлѣ Богѣ, иже даде его“. (Ек. 12, 7.).

Дакле, као што оно јарко сунце тече лагано своје заходу..... тако клоне па га не стане; као што се кап воде издигне из океана блиета па нестане; као што сваки прољетни цвијетак цвјета, тако исто и човјек подвргавајући се страшним, вјечним, неумитним и непромјенљивим законима — законима божијим, које неки називају „при-

рода“; — непрестано се приближава својој крајњој мети, својој судбини, кад ће му неумитна смрт морати пламен живота угасити и бацити га у хладни загрљај земљин.

Жалосна је та човјечија судбина, која га прати док је овдје на земљи. У свом прекратком, овдје земаљском животу, радује се и у срећи ужива, пјева и весели се; а у несрећи јадикuje, плаче и тужи; приправља и спрема земаљска уживања и угодности; тражи мира и спокојства; тежи да што скорије дође до остварења своје цијељи, бори се субјективно, бори се за свој опстанак са спољашњом природом, у раду ствара себи најљепше наде и планове — и, кад тек у један пут појави се бура, која све те жеље и наде, као лаки прах са пута, развеје.

Та неумитна и неминовна сила, ето, покоси нам добра друга, ријетког пријатеља и вјерног сина отаџбине — писара Јову, који јуче бијаше жив, а данас га гледамо пред собом хладна, нијема и бездихана; чиј живот бјеше оличена доброта и скромност, кога зато жали цијело овдашње грађанство, кога жалимо и ми, искупив се да га до вијечне куће испратимо. Губитак је велик и ненакладан. Мјесто да га весели сватовац на вјенчање прати, хоре се тужним звуци — „кати Боже“ и испраћа га у вјечност.

Ми сви за њим жалимо и плачемо. Плачете и ви, који сте блиско срцу његовом стајали и плачите . . . али потоци суза неће моћи ожив-

љети зрна, која се сада сију „кљ тлѣни“; но ће тек под лучама невечерњег, незаходећег сунца устати „кљ негтлѣни“ (I. Кор. 15, 24.)

Ну, шта могу на завршетку свога говора казати за утјеху вама, који сте предубоко удвљени смрћу покојника! Ја ту — признати морам — ништа не могу казати, јер сам оптерећен тугом, а слабачак и сувише ми је тешко да изразим онз, што осјећам.

Туга је велика, па је и утјеха потребна велика. Али ова је утјеха само у Бога. Само је он може послати. Мисао и вјера на будни промисао Божији, без чије воље ништа у свијету није било и не бива, — нек разведри и утјеши вас и све нас у овом црном часу туге и жалости.

Ублажимо тугу своју. Помислите да је наш пок. Јова по вољи Цара небесног и Оца свију нас у дворе рајске одселио се, да тамо са најчистијим дусима име Божије вјечно слави.

А ти, добри Јово, при овом привременом растанку с нама, прими од свију нас опроштајно: с Богом! Нека си у вјечности блажен и путуј рајским пољима спокојства; наслађавај се надземним, кад ти земаљско задовољство тако брзо прође и нека би ти преблаг и свемилостиви Бог учинио мјеста у царству славе „идѣже крѣхъ егѣ квалѣцихѣ жилици“ — Аминь.

У Свилајницу, 24. октобра 1890. год.

Говорио:

М. С. Анђелковић,
богословац.

О светковању недјеље.

Посвећено преступницима „Четврте божије заповијести.“ Написао: **Васа М. Ђуковић,** учитељ.

„Помни ден Субботни јеже свјатилиши јего; Шести днеј дјелај и сотвориши в них всја дјела твоја, а ден седми Субота Господу Богу твојему.“

Кад је Господ Бог створио овај свијет за шест дана, а у седми дан човјека, тог најплеменитијег створа под небесним шаром, тада је од Својих великих дјела отпочинуо и нама рекао: „Сјети се дана Суботног, да га славиш; шест дана ради и сврши у њима све своје послове, а дан седми — Суботу, посвети Господу Богу Твоме.“ „Субота“ је ријеч јеврејска, а значи

ерпски: „одмор“ — покој, а свето писмо вели: *Освјатил Бог ден седми, јаво в' тој почн от всјех дјел Својих.* (Бит. 2, 3.) Овај дан, кога и данас Јевреји најпобожније и најсвечаније славе, слављен је у старо-завјетној цркви све дотле, док није трећи дан славно из гроба, Спаситељ свијета — Исус Христос васкреснуо. Тај дан, био је „Недјеља“, коју васкреснућем Христовим и

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

славимо, мјесто „Суботе.“ „Недјела је ријеч старо-словенска, а значи: „Не дјелај — не ради!“ а значи и: „дан воскресни“, јер је Господ Исус Христос у тај дан славно из мртвих васкреснуо.

Метнимо руку на срце, па истинито рецимо, да ли ми овај дан — „Недјељу“ — светкујемо, како би требали и морали, као прави Христијани и наследници царства божијег светковати. Одговарате: „Не светкујемо!“ А за што не, брате Србине и мили Христијанине? Зар ти је мало шест дана бринути се о „насушном хљебу“ и другим твојим и свјетским бригама? зар ти је мало што шест дана гријешис и све већма у паклени гријех упадаш, него хоћеш и седми дан — Недјељу, да скрнавиш и не светкујеш?! Жалосно је то, врло жалосно!!

Петар се извињује, да не може славити Недјељу због овога, Павле због онога, а трећи вели: „сваки дан, божији дан, за што не бих и данас радио, да што више заслужим,“ а овамо му пуне житнице и хамбарови! Четврти пак надри-учењак вели: „А за што се Бог седми дан одмарао? па њему, као Богу, није се било потребе одмарати, та ако се Он седми дан и одмарао, за што, да се баш и ја морам одмарати?“

На то ти одговарам, надри-учењаче, ово: Истина, Богу, као најсветијем и најсавршенијем, није било потребе одмора, али се, пошто је створио овај свијет, за то одморио, да ти Својим примјером каже, да се и ти пошље шестодневне радње одмориш и тај дан Њему посветиш, размишљавајући о Његовој Свемогућности, благодати и свим даровима, којима те обдарио, као најплеменитијег створа на свијету, те да чиниш бого-угодна дјела, бринући се о спасењу душе и тијела, а и сама те природа нагони, да се пошље рада одмориш, без кога одмора не могу ни безсловесна створења бити!

Ја мислим, драги мој надри-учењаче, девет-нестог поквареног вијека, вијека безбожија и сваке људске покварености, да нијеси жално по више дана провести беспослено са пријатељем, који ти је можда какво мало добро учинио, а ждалиш провести један дан у седмици, размишљавајући о Богу и његовим благодатима, која ти је учинио, што ти нико, па и овај цијели свијет, не би кадар могао учинити! Та Он је за те и Своју драгоцену крв на крсту пролио, да

те спасе и избави од праотеческог гријеха и уведе у царство своје вјечите славе — небесни рај. Ето чиме захваљујеш своме Створитељу, који те обдарио разумом и слободном вољом, те који те поставио господарем над свим земаљским благима, да га славиш, хвалиш и у њега милости просиш, тако, да последије смрти дођеш у рај.

Покај се грешнице и од својих недјела, завјештај се Богу, да не ћеш више нигда гријешити, а Он ћете, као „блудног сина“, опет к' себи у наручје примити и загрлити, јер не жели: „да ни једна од изгубљених оваца пропадне, него да се спасе и има живот вјечни,“ а на другом мјесту у св. Еванђељу стоји: „Бог воли једног грјешника, који се покаје, него деведесет и девет праведника.“ За то, док је вријеме кај се, јер не знаш, кад ће доћи Син божији, тако, да му можеш слободно страшном суду престати и уљећи у Његову славу.

Наши стари много су боље светковали Недјељу и друге празнике, а и цркву боље походили, него је ми данас походимо. У она бурна времена, кад православни Христијани бијаху на све стране прогањани и онда налажаху највећу насладу и утјеху у цркви, која их у њиховим најчемернијим данима тјешаше, наговјешћујући им бољу будућност: да ће једном св. православљу и милом нам Српству сијнути сунце правде и свете слободе.

А шта да речем за оне муке, које биједни Христијани, молећи се Богу по пештерама и гудурама, подношаху? На хиљаде хиљада живе их у тим пештерама затрпаваху, који се ни тада не хтједоше одрећи светог православља и милог Српства, него у најгрознијим мукама спокојно умираху. Тиме нам дадоше примјер, да и ми тако поступамо, те да се у највећим мукама не одричемо: наше лијене православне вјере. Него, ми смо много сретнији од наших праотаца, јер су престала клета гоњења, а настала слобода вјере и миле нам српске народности. Ми смо пак ову слободу криво схватили и разумјели, па мјесто, да се чврсто држимо у православљу, то ми сваки дан све више и више назадујемо и пропадамо. Дођеш ли недјељом у цркву, видјећеш свештеника у св. остару, учитеља за пијевницом и неколико стараца и старица и то ти је све! Што милозвучна звона позивљу на молитву, то се и не чује, него се зором отварају трговачки дућани, кафане и механе!

Неки се, као што је напријед наведено, извињава за ово, а неки за оно, трећи вели, да је „јутрења“ рано отпочела, пак се није могао рано пробудити, а док је отишао у чаршију, да купи меса, у том се и „литургија“ свршила. Онај опет тамо ораторски доказује, да би требало „јутрењу“ од „литургије“ одијелити, пак би се свијет боље тежио цркви, јер би у времену између „јутрење“ и „литургије“ могао неке послове посвршивати. Па добро! Поглавницама цркве и то дотужило, те одјељуј јутрењу од литургије, ал' забадава на забадава, и опет црква празна — плаче! Па хајде опет на старо! Па буд неће „мушки“ да иду у цркву, ево ти јада, слабо долазе и „женске“, а „ђевојке“ долазе кад се хоће да причесте, великог часног поста, на велики четвртак, на велику суботу и о Васкрсенију на „палитију“. Овај — тако рекући — хрђав обичај, да наше ђевојке не долазе сваке недјеље и празника у цркву, требало би, да наши свештеници сходно мало по мало искорјењују, јер ђевојка поштена не ће тиме ништа од свога поштења изгубити, него на против још добити: би ће чеднија, разумљивија и богобојазљивија, ако буде недјељом и празницима у цркву долазила, а мање на вратима и прозорима стајала. Ако пак по који пут неколико жена неђељом у цркву и дође, боље би било — Боже ми опрости — да и не дођу, јер за вријеме божанствене литургије завезу говор, шта је која ручала, шта радила, извињује се својој пријатељици или куми што јој није могла о „бабинама“ или порођају доћи, јер јој је мала Олга нешто озебла, па јој је звала лијечника — и Бог те свети питао, шта се ту још не расправља.

Сиромасу пону у олтару дотужило, па мора да прекине чин службе и опомиње да се шути. Опомена се за неко вријеме и послуша, ал кашње се опет говор завезе, и тако ти жене проведу цијелу литургију у „пријатељском говору“, а кад попо рече: „Благословеније Господње“, оне се чисто зачуде, како се литургија брзо сврши! А мушки? Састали се у дућан код пријатељ Панте, па испијају „мехку!“ Већ је 5 кварата попијено, „е, платићу и ја један“ — виче газда Јово!

Звона звона, те јављају за најсветији чин божанствене литургије т. ј. „И молим ти сја Боже наш“, кад се претвара вино у сушту крв Христову, а хљеб у само тијело Христово, али

то нашу веселу браћу ништа не помета — они наздрављају! Док у Русији и по улицама скидају се каше пригодом тога најсветијех и најстрашнијег чина. Недјеља се тако рекући проводи само у банчењу и пијанчењу „в нем же блуд јест“, као да је Бог створпо за уживање а не размишљање о божанству и добрим дјелима. Најгавније неподопштине догађају се у св. Неђељу! Ено оног разбијене главе, воде стражари! Онај се опет опно, споречкао се у пићу са својим највећим пријатељем, па га воде у затвор. Суд му досудио 7 дана затвора, у том не може ништа да заради, те кукавна жена и дјеца гладују, а пријатеља увриједио на сред чаршије, па неће пити за њ', нити за његову кућу више да зна!

У 10 сати ноћи, побило се друштво око стола, онај вели: ти имаш платити оволико, а он, не него толико, док на једном весела браћа и присни пријатељи потуку се, поваде ножеве, док не дође и до крви!

А шта ради јадна Петруша са своје седморо дјеце и гладних и жедних? Чека свога „срећу!“ Ето ти га истом у поноћа, пијана као земља. Тражи вечеру, а није ништа допно! Жена га почне ружити, што се „накресао“, а овамо она сирота гладује са седморо дјеце, а највише је срце боли, што нема чиме понудити шћер Ружу, која лежи на постељи 3 пуне године дана. Муж, ко пијан, почне жену тући, дјеца запомажу, док се у томе и комшиљук не скупи, па дај развађај! А шта да речем, за нашу млађарију, — интелигенцију — будућу узданицу српску? Ако икад, а оно се она највише Неђељом проводи, опија и по блудничким мјестима налази, мјесто да размишља о Богу, о својој и српској будућности и т. д.

Ето, драга браћо и мили Христијани, како и старо и младо проводи седми дан — Недјељу! коју би требало, да највећма поштујемо, јер вели св. Јован Љествичник: „Неки богољубац казивао ми је, да свагда, а особито на годишње и господске празнике, Бог раздаје милости својим угонцима“. (Настав. паст. гл. 3. стр. 378. Види: „Наравствено богословље“, год. 1871. стр. 99.)

Ово несветковање Недјеље, те неморал, који се баш највише на овај св. дан врши и појављује, побудило ме је, да напишем овај чланак, за наш вриједни „Босанско-Херцеговачки Источ-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ник“, и изнесем у неколико тачака начин, како би се овоме злу што прије доскочити могло.

По моме скромноме мњењу, требало би ово чинити:

1. Свештеници, који највећу улогу у нашем народу играју, треба да сваке недјеље, празника, па и сваком zgodном приликом народ „духовном бесједом“ поучавају, излажући му важност св Недјеље, као и пошљедице човјека, који се не буде држао закона божијег. Сваком дакле приликом нека народ поучи, да треба недјељом и празником у цркву на богослуженије ићи, јер је и Христос рекао: „Идоже јесте, два или трие собрани во имја моје, ту јесм посредје их“. (Мат. 18. 2.). **О овоме би требало, да и наши архијереји пораде, те нареду, да сваки свештеник мора недјељом и празником говор у цркви држати.** Рећи ће се можда: е, ал' овај је свештеник неук, па не умје.

И томе се злу може лако доскочити. Онај свештеник, који је пак неук, нека научи говор за пригодни дан из разних „духовних бесједа“: Герасима Петрановића, Јеремића, Вукадиновића, Живковића, Грујића и др. Не може ли говор научити на памет, нека га прочита неколико пута код куће, па исти може народу — без икакве замјерке — читати, као што то и многи учени свештеници раде.

2. Свештеници по омањим, нпр. котареким мјестима могу скоро на прете своје парохијане избројити, е тога, ако који не би од њих у цркву долазио, може га на само два-три пут опоменути и поучити да то не ради, а ја сам увјерен, да би тада дотичник у цркву боље долазио, јер би се стидио, да га његов свештеник често опомиње и укорава.

3. Онај, који не би хтио никако ићи у цркву, нека се пријави архијереју, који ће — по канонима — већ знати и умјети добре кораке предузети, да се „заблудела овца“ поврати стаду своје.

4. Нека родитељи чешће своју дјецу „страху Господњем“ поучавају, сваке неђеље и празника са својом ђецом у цркву иду, јер, како ће дијете кад одрасте имати воље за цркву, кад му ни родитељ није у њу ишао. А питали су некога: „Шта раде дјеца?“ — „Шта виде од оца!“

5. Нека имућнији грађани сваке недјеље у цркву долазе, јер ће онај сиромашак и простак

рећи: „Кад не ће да иде у цркву Петар и Павле, којима може бити да иду, а за што ја да идем, који се морам бринути, шта ћу данас зарадити, да себе и своју кућу прехраним.“

6. Наши архијереји, могли би учинити, да ни један не смије отворити дућана, док се литургија у цркви не сврши. Који би се томе противио, нека буде строго кажњен.

7. Учитељи ће такођер много допринјети ако буду народ савјетовали, да иде у цркву, јер учитељ и свештеник највише с народом посла, имаду. Пошто се исти учитељи и с нашом млађаријом увијек друже, могу и код њих учинити, да чешће цркву походе, а не одавају се на пијанство и друге неморалне ствари. *Али шта ћеше, кад на жалости има неких свештеника и учитеља, који оно раде, што под нишом не би смјели радити, па шта ће онда тек народ неук радити, кад им њихове вође зло раде!* Каже Апостол Петар: „Позвахему ви, својашому и сами својашу во всем житији будише, зане писано јест, својашу будише, јакоже аз својаш јесам.“ (I Петр. 1. 15. 16.) А и Спаситељ је рекао: „Будише совершени, јакоже Отац ваш небесни совершен јест.“ (Мат. 5. 48.)

8. Ако би свештеник свога парохијана видео пијана, или у неваљалом друштву, треба да га опомене и укори, да то више не чини.

Ето, у ових 8 тачака, изложио сам у кратко начин, како би се светковање Недјеље (а и других празника) у нашем народу побољшало, а и неморал, који је као каква епидемична болест у 19. вијеку завладао, искорјенити могао. На првом мјесту позвани су архијереји наши да се енергичније заузму за бољитак своје пастве у моралном религиозном погледу, а то би могли учинити са архијерејским посланицама, и кад иду по каноничкој визитацији по епархији.

Молим сваког брата свештеника, да и он своје мњење, у погледу овог, у „Источнику“ саопшти, јер: „више очију, више и види“, „а боље су двије или три памети и мало полошије, него једна макар и добра била.“ — Ово, што написах, учиних из чистога родољубља и љубави према моме миломе српскоме народу, јер се бојим овако радећи, да нас не постигну оне свете ријечи Апостола Павла, који каже:

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

„Откривајте се гнев божији с небесе на свакоје нечестије и неправду чловјеков. (Рим. 1. 18.). И: „По жестокој ти твореј и непокајној ти сердцу, собирајте се гнев в ден гнєва и откровенија праведнаго суда божија, скорб и тјеснота,

на сваку душу чловјека, творјашаго злое. (Рим. 2. 5—9.).

У Мостару, на св. Неђељку, српску великомученицу (7. јула) 1892. године.

Не куни се криво.

(Истинити догађај.)

О томе, да се човјек не треба заклети, јер ће га потом казна божија постићи, — увијерен је сваки човјек; па с' тога се заклетве клоне сви не само поштени људи но и они најокорелији зликовци и певалалци.

Но поред свега тога, ипак и овдје, као и свуда има изузетка, и има више примјера гди су многи људи хтјели да окушају ту божију правду и лично се увјере: да ли има дојста Бога, и хоће ли Он баш свакога за његова недјела казнити, па су се заклели и криво, само да цијељ своју постигну; само да туђу својину себи приграбе.

Ми ћемо између многих таквих примјера упознати поштоване читаоце овог часописа само са два слиједећа, која су истинита, а десила се прије неколико година.

* * *

У селу Р. два сељака се парничеше због неког дуга. Тужилац се тужаше суду, да је туженоме позајмио 50 гроша чарш. те је вели, са овим новцем доплатио једног вола, кога бјеше купио. Тужени му то оспораваше са ријечима: „врашио сам му“. Пошто свједока нити исправе ни један не имађаху, — то је суд „по здравоме разуму“ осудио туженога на клешву, коју има у цркви положиши.

Одмах брзо дозваше свештеника, црква се отвори и у њу уђоше парничари, кметови и још неколико радозналих људи. Тужени ставши пред дверима и метнувши

руку на крет и св. јеванђеље гласно рече: „Ја Н. Н. моме комшији нисам му ништа дужан, јер сам му врашио свих 50 гроша, и како ја право говорио, тако мени Бог помогао на овоме и оном свијетљу“. Сви присутни рекоше: „Амин“.

По положеној заклетви тужени одмах изађе из цркве и право својој кући пође; но у путу трчећи старији син његов — који о заклетви ништа не знађаше — сrete га са ријечима: „Хајде брже тато, јер нам бани овога часа оба вола црकोше, као да их неко из пушке уби“.

Дознавши за овај несрећни случај сељаци се искупише око мртвих волова и заглеђиваху их, чудише се, од чега су мањкали! — Но домаћин ће им рећи: „негледајте их више браћо и томе се не чудите, јер ја знам од чега су мањкали. Сам ме је Бог казнио с' тиме, да немам чиме земљу поорати и изхранити се, што сам се мало прије у цркви криво заклео и Н. Н. 50 гроша појео“. „Кажем вам, да сам се криво заклео и да му позајмљени ми новац нисам вратио“. „Хтјео сам да се туђим користим; али ми је због тога и моје пропало“.

Чувши ово сељаци, нико се од њих у цијелом селу за неколико година послије не смјеше заклети ни за правду, а немо ли за кривду, јер се сваки бојаше, да га не постигне казна божија, као што је Н. Н. за кривоклетство постигла.

Ево сада други примјер истинитог кривоклетства, који такође није остао без казни божије.

* * *

У селу Зв. . . . , недалеко од горњег села, два комшије судише се једног дана код суда због извјестног атара (границе имања). Један вељаше: доведе је моје; а други опет није дотле, но доведе. Кметови дуго мислише и чудише се како ће најправедније спор овај пресудити и земљу ограничити. Но тада ће један од парничара рећи: „браћо кметови, ево ја предлажем ово: нека мој парничар, који ми земљу заузима, напуни једну торбу (мали џак) земље одавде, па нека такову објеси о врат свој и с' њоме пође напријед, а ми сви за њиме, — па нека он сам каже и опредјели докле је његова земља а ви одмах за њиме ударајући биљеге да се зна; — па докле год он прошао буде, све то нека његово остане, и нека му је Богом просто, јер добро знам, да ме са тиме не може општетити, ма ми узео и цијелу ливаду“. — Кметови и сви остали присутни повикаше: „врло добро“ и одмах запиташе туженога пристаје ли, на што и он одговори да радо пристаје, мислећи у себи да ће му тада још толико земље заузети.

Брзо се торба нађе, земљом напуни и тужени пошто се прекрети и торбу о врат објеси, рече: „по мојој души и савјести показашу праву истину, т. ј. ограничићу моје имање по правди и како ја право урадио будем, тако ми Бог помогао, амин,“ — па потом он пође напријед, а сви остали за њиме и хајд, хајд, тужиоцу скоро половину земље овим неправедним начином одузе. Пошто опколише сву земљу и биљеге ударише, — сви повикаше: „како право тако здраво“, па се потом разиђоше кућама својим.

Од тог доба није протекло дуго вријеме, а кривоклетник радостан, што је добио тако велики простор земље без аспре и динара, — бјеше на истој начинио колибу и преселио сву своју стоку, око 100 брави, коза и оваца. — Пошто је било пролећње доба, то се стока поче јагњити и пошто вријеме још бјеше сљежно и хладно, с' тога он мораше јагањце и јариће свако вече у своју колибу уносити, код ватре их огрјевати и ту их у кочари остављати да преноће. — Но једне несрећне по њега ноћи, — он бјеше тврдо заспао, а јагањци и несташна јарад играјући се бјеху изашли из кочаре (мјесто у колиби, гдје се они затварају) и неколико сламака сијена, које им ради топлоте бјеше прострто, — одгурали су до ватре, од које се запалила цијела колиба и појата, у коме пожару изгоре и кривоклетник и сва стока његова!

Сутра дан сељаци чувши за ово отрчали су на лице мјеста, међу којима бјеше као свештеник и писац ових врста, — и имали су шта и видјети! — *Нола* (кривоклетник се тако зваше) сав са стоком изгорио, а од њега остала нека згура, као опрљен пањ.

Ту се часком скупи цијело село, пошто бјеше у близини његовој; сви се чудише томе и сјетише се изреке „*да Бог никоме дужан неосијаје*“, — па сви тада казаше: „не дирај брате туђе и не куни се криво, те да не прођеш онако, као наш „*Нола*“, и од тада до данас ама баш нико и не помишља да своме комшији квари атар (границу земље) или што од туђе земље заузима, јер сваки зна, да је одавна речено: „*ошето проклето*“.

Зајечар, 1. јула 1892. г.

Приближено:

Милан С. Пантелић.

свешт. зајечарски.

Ријеч приликом освећења и подизања крста на цркви, у селу Стапарима.

„Возстани слава моја, возстани псалтирју и гусли“, рекао је св. пророк и цар Давид, приликом неке свечаности.

А зар нијесу погодне прилике, благочестиви хришћани, да и ми данас повторимо ове пророкове ријечи? и да се помолимо милостивом Творцу, да наше смирене молитве и пјесме, удостоји Свога свемоћнога благослова, како би овај свети крст, тај величанствени знак Божије славе лакше могли подићи и утврдити на овом дому Његовом.

По стотину пута нека је хвала и слава Господу Богу, који нас је удостоио да видимо и дочекамо ову згуду, у којој свети крст торжествује.

Велика слава новогa Сиона обасја ето, благочестиви моји, и ваше село, па зато можемо са радосним срцем заједно са црквом зацјевати ону дивну пјесму: „свјетисја, свјетисја, нови Јерусалиме, слава бо Господња на тебје возсија.“ Радујте се дакле благочестиви хришћани, јер доиста ускрсну слава Бога нашегo и овдје данас међу вама.

Оно што неколико вијекова жељно изгледаше и очекиваше наши предци, на свима тако рећи крајевима нашег милотечества поносне Босне, ми њихово сретније потомство, почели смо данас ето то доживљавати и по селима.

Овај свети крст сада освећен овдје, који ће се у висини од данас блистати над главама и кућама вашим, казиваће свакоме да се мисли и срца сељака овога села и парохије, као тамјан узвишавају са земље на небо. Потомци ваши приповједаће о вама као о својим предцима,

који су били добри, прави и благочестиви Хришћани, прави Срби и врени тежаци, што ће им свједочити и овај скромно подигнути храм.

Побожно славећи распетог за нас Спаситеља Христа, подижемо данас у висине неба свети крст Његов, за кога пјесма вели: „Крест, хранитељ всеја вселенија; крест красота цркве; крест, царев држава; крест, вјерних утврђење; крест, ангелов слава, и демонов јазва“.

О, дај Боже, да овај знак нашег спасења, свети крст озарава са висине овог храма и све вас, са свјетлошћу истине, правде и мудрости хришћанске, да низведе на све вас, на цркву православну на српски народ, на нашу милу земљу нове милости и срећу, да благослов Божији почива на свима становницима овога села и парохије, да утврђује вас у ревности према цркви Божијој, св. вјери православној и очувању српских светиња.

Подигнути у висине неба свети крст нека вас свагда на ваше хришћанске дужности опомиње. Кад изиђете драги моји из својих кућа, у јутру, баците први поглед свој на овај свети крст, кад пролазите поред храма овога, кад се изван села на раду налазите, обраћај те очи своје с молитвом к' њему, јер се он зато и подиже више свију кућа, да би нам свагда пред очима стајао и напомињао нам Бога и Господа Исуса Христа, коме нека буде заједно са Оцем и Духом светим, слава, хвала, чест, благодареније и поклоније од свију нас сада и свагда! Амин.

На Петров дан, 1892.

С. Бјелајац,

свештеник.

Мудра изречења Сирахова.

Приближежио: **Васа М. Ђуковић**, учитељ.

1. Љубити Бога, јест најљепша мудрост.
2. Бога се бојати, јест коријен мудрости; гране му се вјечито зелене.
3. Хранити божије заповијести, јест богата жртва; престати чинити зло, јест правога покајања жртва.
4. Ко има страх божији, тај не трпи оскудице.
5. Милостињу храни Бог, као да је Својим печатом запечатно, а дјела милосрдна, као зеницу ока Свога.
6. Не лијени се походити болеснике.
7. Буди милосрдан спрема сироте, као да си јој отац, а спрема матере њене, као да ти је сестра — онда си син Свевишњег и Он ће те вољети, него мати твоја.
8. Ко се својим трудом храни, и е' мањим задовољан бити може, — тај живи тихо и спокојно.
9. Не препуњавај стомак одабраним јелима, и не једи лакомо.
10. Многи су због неумјерности умрли, а ко умјерено живи продужује живот свој.
11. Спромах се храни сухим хљебом; ко му га отме — убица је!
12. Који кућу, туђим имањем зида, тај скупља камење за свој гроб,
13. Ко се распуштених женскиња не уздржи, тај ће зликовац постати; трулеж и црви су му

наплата, и тако ће се осушити, да ће га се људи плашити.

14. Који пред Творцем својим гријешни у самоћи и потајно, гдје га само Бог види, тај ће пасти љекару у руке.

15. Гријех је мач е' обадвије стране оштар; ране, које он задаје, не могу се излијечити.

16. Згријешно сам, па шта ми је било? Бог трпи дуго, али и наплаћује вјерио.

17. Не презири онога, који те поправља, и не преговарај му његове гријехе.

18. Нов пријатељ је као и ново вино; остави га, нека остари, пак ће ти онда, може бити пријати.

19. Дим и пара иду пред ватром, а пред свађом бој.

20. Ко се за смеду хвата, тај ће се окаљати њом; ко се е' гордим дружи, тај ће се погордити; ко се е' неваљалим дружи, за тога ће се свагда понешто од неваљалства прилијепити.

21. Мјериш злато; боље редиш, кад мјериш ријечи своје.

22. Као кад би се курјак е' јагњетом опријатељио, тако је и друштво неваљалого е' богобојазљивим.

23. Што је капљица воде спрема мора, и зрнце пијеска, спрема свега пијеска морекога; то су године живота човјечијег спрема вјечности.

Храмовска прослава у Рељеву.

Леђело је вријеме као на крилама, као бујни таласи плаховите ријеке. Лађа човјечанскога живота возала се по таласима узбркане ријеке те, крмансћи ка обали општијех мисли, жеља и смјерова; ка обали добре наде.

На бујнијем таласима валовитога мора свјетскијех страсти, на узбрканом мору људеке слабости једрила чисте вјере у Бога била су увијек разавита смјело.

Пролазиле су године редом, свједочећи да никакво зло не може остати за навјек; јер и ако:

Пред лицем ноћи дан губи своје биће,
Али за њом рујна зора опет свиће;

И васељену сунца осијева жар,
Са којим свако биће прима мио дар. —
Старе мисли често побуђују нове,
Ал' се опет све на један пут понове.

Прошлости је корјен засађен дубоко,
А кад младице никну, расту високо.
А кад је густо облак на српскоме небу скрпо
сунца жар, остао је само једне луче свијетло
плам. И.

Петето љета и два више прохуја

Као један дан

Али свјетлост сјајне луче те никада

Не изгуби стан.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Залуд' душман у помами свог бијеса
 Кроз то'ко љета
 Хтједе збрисат' лучу с' лица земље смјело
 Испред свијета. —
 Свјетлост та то је црква¹⁾, пред којом стаја
 Вјеран јој слуга
 С' крстом, с' јеванђељем, с' мачем у руци
 Рад' рода свога,
 У данима чемера, туге редовно
 Молећи Бога, —
 Ма да је често бив'о невина жртва
 Душмана свога. . .

Црква велим, та наша чуварка најдраго-
 цијенијега ковчега народног: имена и језика,
 народности и обичаја српскијех.

Као год што биљка, кад не би имала свију
 услова за развијање, морала би најприје окржља-
 вити па за тијем угинути, тако и ми без цркве,
 не имајући довољно услова за живот — живот
 духовни, морали би бити у чами, и у томе не
 нормалноме стању чинити изгреде. И као год
 што је залијевање биљке једини њен извор жи-
 вота, тако је и црква наша извор нашему животу
 — услов опстанка нашег у чељустима валови-
 тога мора људскијех страсти.

Што је сунце звијездама и осталијем не-
 бескијем планетама, које се око себе и око њега
 окрећу, од којег своју свјетлост добивају — то
 је нама, поред тога сунца, друго сунце: црква
 наша — дом молитве; црква, која нас у нераз-
 лучивој заједници са женигом својим Исусом
 Христом и Духом светијем држи у животу. —
 Црква, ради које је сисао с' неба на земљу, и
 на њој ноге опрашио Христос Спаситељ; црква
 за коју је понио клетву на земљи Месија; црква,
 за коју је страдао, на крсту смрт драговољно
 принио себе с' тијелом Христос спасе наш — јест
 чуварка и благајница свију за нас донесенијех
 с' неба на земљу блага, која је донио јединородни
 Син Божији, Исус Христос, и њој залогу своје
 пресвете вјере повјерио. Она је храм, у који су
 и св. апостоли смјестили све, што год принад-
 лежи истини. Она је „голиц и оутврђени истини“
 (Тим. гл. 3. ст. 15.). Црква је наша матер, која
 радо прима у своја пресвета њедра окупана во-
 дом јорданском чеда, па их васпитава и храни
 на овоме свијету, а спроводи усрднијем молит-
 вама за нас на загробни вјечни живот.

Да нам није цркве било, разуздане буре
 свјетскијех искушења, прогутале би нас све. Она
 је била поуздано средство: тврда сплава вјере
 Христове, отворена, смјела, једра и јака љубави
 Христове, поуздано сидро нада, — ушљед чега
 смо се смјело возили на сињем мору земаљ-
 скога живота. Она је чврста веза, која нас све
 веже у једну цјелину, једном крвљу очиним,
 једном храном материнском, једнијем млијеком
 хришћанскијем, ђе је сваки нас учасник једнака
 дијела: једнога живота, једне судбине, среће и
 несреће. — Црква је оно средство, које нас је
 држало на овоме свијету кроз многе вијекове, да
 нам тај не буде долина плача — бунар суза,
 колијевка клетве, гроб смрти; него весела божија
 обитељ за нас; кућа обилна благослова Творчева,
 насеље мирна и задовољна живота до воље бо-
 жије.

Сунце на хоризонту исходи јутром — од-
 куда са рађа дан, а заходи вечером — ушљед
 чега настаје ноћ; окреће се у извјесно вријеме
 око себе самог — од куда бива година са своја
 различна четири доба; а црква наша не помиче
 се дању ни ноћу; чврсто стоји на „недвижимом
 камени“, којег је ударио њен женик — Исус
 Христос; свијетли без захода словом божијим —
 свјетлошћу јеванђељске истине! Цркве наше —
 молитвени храмови, које је сазидала народна по-
 божност у славу божију, уједно су храмови на-
 шег пламеног чувства: побожности, српске на-
 родности, узајамне љубави, братског, односно
 породичног и друштвеног живота. Црква је ка-
 дионица, која нам улијева у груди тамјан и
 смирну хришћанске побожности; а са олтара нам
 пали свијеће усрднијех молитава пред божијим
 угодницима и пред Богом.

Цркве нас позивају сваки час пријатнијем
 звуцима звона са торњова на богату јеванђељску
 вечеру, на освећени хљеб и вино, сушите тијело
 и крв Спаситељеву, које је, за то, што је она,
 т. ј. црква — и једно и друго, посијала по ви-
 нограду господњем с божијим благословом, по-
 никло и сазрело богатијем плодом.

А да не би погинули кад год с' језика
 нашега без добре свијести, и да не би клонули
 духом под благијем игом крета Христовога, црква
 нас је вазда скупљала у своја топла материнска
 њедра; кријенила млијеком побожности и вјере,
 гласом ипостаснога слова Божијега, који се у
 јеванђељу наводи. Она је оруђе, с' којим ум наш

¹⁾ Овђе под именом „црква“ разумијева се у правоме
 смислу црква-храм-дом молитве, а не жива црква-општина
 вијернијех хришћана. В.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

познаје истину, воља наша познаје шта је добро, срце наше наводи блаженство; оруђа, с' којим се чувства наша посвећују и воља предаје Богу, дух наш сокрушава, срце смирава пред величанством божије и силе и славе, — с' којим се очи наше управљају на небо, одкуда силази сила и благодат, која снажи наше слабе моћи, лијечи душевне и тјелесне болести.

Црква је утјеха за све нас, који смо гладни и жедни правде. Она благовјештава живот, који не гњије ни од какве трулежи, пити болује од какве болести, већ шустаствује без „печали и воздиханија“.

Црква наша — храм молитвени — јест груди, у којима куца пресвета Христова вјера, љубав и нада, — те три најглавније добродјетељи хришћанске, — као што су њедра наша стан срца нашега, у којима оно куца, дише, мисли и осјећа . . . Она је повој и колијевка, у којој се чеда божија гаје у вјери, љубави и побожности хришћанској. Она је изобилни извор воде живе, који је разнио слово божије кроз све народе, наченше од Јерусалима.

Црква је наша мјесто и благајница примања благодати од Господа Бога и Спаса нашега Исуса Христа, и љубави Бога и Оца, и заједнице св. Духа; мјесто примања хљеба „спедшаго с небес“ и живота вјечнога. У њој се радујемо и у тој нашој радости надамо се спасењу и избављењу свију нас: од гријеха, који нас тишти, од клетве, која је пријешла на нас с' првијех прародитеља као наслѣдство, и која нам свима чепа стопе; од смрти, што би нас све потрла на путу гријеха тога, на „крестѣ древнѣа клатвѣ“.

Црква нам је најдрагоцијенији бисер, што нам је остао у наслѣдству од нашијех старијех, да га чувамо за себе, и да сачувамо и за дјецу нашу, за потомке наше.

Погледајмо само на прошлост, на тешка времена, кад се наша црква, — тај красни бисер, — и у њој учвршћена петинска вјера налазаше се у чељустима сињег мора непријатељскијех страсти, пред грознијем ударцем немилосердне руке непријатеља часног крета, по средини плача и лелека, по врлети страха и ужаса, у ланцима сињег робовања, — па ћемо, заиста, рећи само: „Велии еси господи, и чѣдна дѣла твоја“. . . „Хвала ти Вишњи!“ . . . „Хвала ти ерпска непомућена свијести!“ . . . „Хвала ти храбра мишице и умна снага ерпска, за то, што се одржасмо!“ . . .

Па кад тада није пропао тај скупоцијени бисер наш, била би од Бога грјехота, а од свијета срамота, ако га не би хтјели и умјели очувати сада, када су већ настала мирна времена у уређеној држави нашега пресвијетлога господара, који нам држи и заштићава цркву од сваке напасти и да је можемо, сходно закону и религији на темељу законо-признатијех повластица уређивати, и у своје вријеме по народном обичају посјеђавати. Можемо дакле, јер су нам отворена врата и пружена издашна рука к' народној просвјети, научености и образованости; дато нам да можемо уредити како ваља и треба нама и други расадник народности наше: ерпске народне школе, којима је на челу овај наш красно уређени и потпуно с' припадностима снабђевени ерпска прав. богословски завод, из кога излазе за нашу Херцег-Босну оспособљени служитељи божијега олтара, цркве наше и народа нашега.

Кад нам је црква дакле живот, чувајмо је, да је очувамо достојно! Чувајмо тај драгоцијени живот угодног пред Богом, а свијетлога пред народом образа нашега.

Па како да је очувамо? Како ћемо јој моћи најлакше одужити се за сва њена добротинства, која су плѣдство чисте материнске љубави према дјеци својој — према нама? Шта она тражи од нас за то све?

Утврђење у православној вјери, побожност и узајамну љубав хришћанску — то тражи она од нас свију на првоме мјесту; за тим све оно, што изискује јеванђеље. А плѣдство вјере, побожности и љубави је похађање ње исте — цркве, — срдачне молитве, хвала и слава у њој и изван ње Богу, мирна савјест, непомућена свијест, чување своје народности, имена и језика, обичаја, тријезвеност, кријепост, величина, слава, — а крајњи продукат је општа побједа над свијем непријатељима часнога крета и вјере Христове, и напошљетку: вјечни живот, као крајња циљељ свакога члана цркве.

Тако ћемо је очувати. Тако ћемо јој се најлакше одужити за све. То она од нас тражи.

За то смо дужни обраћати се к њој вазда, а нарочито кад испитујемо св. Писмо и св. предање, њеном изјашњењу повјерити се, и њеним гласом доказивати своја учења.

Нашем ерпскоме народу, који је васпитан у ерпској побожности, црква је увијек била најпреча светиња пошље Бога. Зато ју је,

приносећи угодне Богу и њој жртве, најодушевљеније посјеђавао, њеном покровитељу, св. Сави под скут притицао и тражио мелема душевној и тјелесној слабости. А служиоци св. олтара и св. трапезе — свештеници оба реда — били су му — народу — најмилији лијечници свију слабости (манâ) — прави оцеви и свједоци свију његовијех како добријех тако и худијех дјела, врлина и порока.

Као што су наши стари за успомену преласка и: многобожачке у праву истиниту вјеру, вјеру православну, изабрали себи патроне: св. божије угоднике, и нама то у наслједство као аманет оставили, тако је и свака црква наша православна, из љубави и поштовања, изабрала себи нарочите празнике Христове, Богородичне и светитељске, као патроне, којих се у дотичне дане нарочито сјећа, и којих тада успомену особито слави у зајадници са живом црквом — општином вијернијех Хришћана. Таквијех празничнијех дана имале су и имају и данас све наше цркве преко године много. Особито пак у нашијем манастирима, ће се и одржала, може се с' правом рећи, наша св. вјера, српско име, језик народност, прослављане су најсвечаније, — као што се и данас прослављају — наравно према околностима — храмовске славе!

О такијем свечаностима, као што је свима познато, свештенство с' народом са околнијех села и из даљијех крајева долази црквама односно манастирима, ће се моли Богу, весели и пјева по неколико сати или по неколико дана. То бива редовно сваке године, разумије се, као што рекох, како ће допуштају разне прилике времена и остале околности.

И наша овдашња црквица, од како је подигнута и освећена, прославља сваке године успомену: „Приниѣа ѿ катѣхъ моѣиѣ катѣтиа Нѣколаја“ (9. маја), као дан своје храмовске славе. Па као што је изабрала између многијех својих светитеља моћна заштитника, милостива посредника између себе, односно своје побожне дјеце — живе цркве — и Бога, тако је изабрала и најљепши дан у години, дан 9. миолитног маја, када је човјек и иначе, окружен у царству ирироде поретком и васцјелом красотом њеном, весео, кријепак и расположен; ушљед чега се рађају у њему побожна осјећања, слатке жеље и наде

И као сваке тако и ове године прослављена је овдје успомена пренесења св. мошти оца Николаја, као на дан храмовске славе овдашње цркве. Прослављена је најсвечаније.

Успомена та прослављана је, као што горе рекох, редовно сваке године у своје вријеме, али је прослава у томе смислу ове године била свечанија него и једном до сада, јер бијаше увеличана присуством високијех гости и далеко већијем бројем народа у опште, него што је то било у прошлијем годинама. Осим тога бијаше и вријеме врло угодно.

За то ћу, идући по реду, описати ту свечаност, а вас пречасни господине уредниче молим, да истоме опису изволите уступити мало мјеста у цијењеном „Источнику“, јер се надам, да неће бити сувишно поштованијем читаоцима његовијем.

У петак — 8. маја — у 12³/₄ сата послније подне милозвучни глас звона са високога торња наше красне црквице огласи долазак високога госта, великога добротвора народног, сиједаго старине Архипастира *Николајевућа*. На тај глас изашли су питомци на обалу биетре Боене, гдје су у два реда причekali и поздравили са добродошлицом милога свога госта. Господина митрополита праћаше и друга одлична господа. Пошто је поздравио, пријешавши на лађу преко Боене, своје духовне сипке, своју узданицу — богослове, а они сваки редом цјеливали његову св. десницу, пошао је архипастир у велику заводну салу, да одмори своје старачке кости. У у 4 сата по подне је у заводној црквици празнична вечерња отпочета, на којој је присуствовао и хљеб благословио Високопроесвештени обучен у манторосу из свога стола. Вечерњу службу одслужило је више високопречасне господа свештеника са два ђакона.

По свршетку вечерње и по изласку из цркве, већ бијаше и сунце сјело на западу да почине. Само још своје злаћене зраке шаљаше, смјешећи се — рекао б' — на красну одјећу прољетну миромирни бај мајски. А небо, обасуто тијем руменијем зрацима, она прекрасна завјеса рајека, као да у томе моменту саопштаваше гријешном човјечеству милост божију, избављене од гријеха и вјечни блажени живот и радост!

О, да ли има не свијесне душе, која при таквоме дирљивом призору, нарочито из овакога романтично-усамљена мјеста, неби помислила на

онога, који је тако мудро и красно уредио царство природе?!

Ох, зар има такве душе,

Која не помишља на рај?

Ох, зар има јоште неко,

Да не ужива мајеки бај?!....

Ох, зар има таквог ерпа,

Да не чује туђа плача?

Зар је и сад злоба клета

Од љубави виша, јача?!....

Ох, зар има и још неко,

Да „слободе златне“ крило

Не штити га и не чува?

Ох, је ли то С — — мило?!....

По томе је Високопреосвештени шетао са господом све дотле, док бијели дан не рече:

„С Богом роде ерпски, челична стијено, срећа те праједовска чувала под крилом ноћи до блијеска свијетле зоре моје“! А на скоро за тијем дође доба вечере и вријеме спавању. Наста мајске ноћи тишина, само се чује мелодија пјесама безазленијех елавуја у зеленом гају, а мјесечина са звиједама повисе тихане ноћи чари....

Предаде се све у крило лака санка....

А под крилом ноћи те, кад све слатки санак снива,

А поточић свјеж кад бисерне вале своје слива, —

Љубећи росно цвјеће на обали слатко —

Са врхунца гаја жуборећи лако

У бистре Босне ток:

Мприсави зачух ти бај;

А свако биће кличе: „хај,

Ево вам освиће жељни

Веселја дан, девети мај“!

А моје груди младе, напуњене тугом горком,

Буктале су као огањ живи пред мајском сјенком.

Та још нешто снивах, ох сјећам се сада, —

Душа ми ј' с' мислима тада

Лећела на исток....

У тиханом томе бају

Славујев слушао сам глас;

А вила ми ко на јави;

„Дође“, — рече — „радосни час“!

Пошље сна освану дан; свану дан свечаности наше, дан 9. маја!.... Све окријепљено

лакијем санком поздравља прво сунца зраке, славећи Творца. Исток се смјени на све; на красоту мајског јутра!....

А мени и нехотице у оку тад заблеста

Сузе сјај као сунца жаркост, као роса чиста

Шћах нешто рећи, ал' ми се језик свежа,

А из груди потресе ме нека језа....

Сјетих се славе некадашње....

Сјетих се зоре пређашње!....

У томе и глас звона огласи вријеме јутрење службе. Јутрења свршена је у 9, а литургија у 12 сати.

На литургији чинодјејствовао је Високопреосвештени г. Митрополит, а уз њега високопречасни г. архим. Марковић, пречасни госп. С. Давидовић, прото и члан ерп. прав. сарајев. конзисторије, пречасни госп. Ђ. Петровић, члан конзисторије и уредник милог „Источника“, преч. госп. Д. Николић и још 2 ђакона.

У течају литургије Његово Високопреосвештенство у своје вријеме рукоположио је за ђакона г. Ј. Лазичића, а часн. госп. В. Милановића произвео на степен презвитера.

Литургију одговарао је ђачки збор са хора, а за пјевницама пјевали су П. Јовановић, свршавајући богосл. и С. Ђ. Поповић, питомец П. године, који је својим хармоничнијем гласом као сваком тако и овом приликом обратио на себе пажњу слушалаца. Дај Боже, да овај врли младић, син проте и честитога Србина Ђорђа Поповића поживи у здрављу до најдубље своје старости, на корист својих родитеља, пркве, државе и народа свога!

Овђе ми је примјетити, да је г. Травањ, хоровађа пјевач. друштва „Слоге“ у Сарајеву, са изврснијем својим гласом пјевајући: „агност оди“... дубоко гануо све присутне. Хвала му и живио!

За вријеме причасна изговорио је преч. свештеник Милановић красну бесједу са двери народу. У њој је говорио, пошто је најприје укратко опртао значај и важност тога празника, о скромности и смирености, о васпитању дјете, на што је нарочито позвао дотичне родитеље, да, као први учитељи дјетињи, обрате што већу пажњу на васпитање своје дјете, — о вјери и уздржљивости, о вјерности и послушности према претпостављенијем властима, о поштености и уљудном понашању у грађанском животу и т. д. Садржај бесједи у главном био је врло умјесан, а у погледу гестикулације нема се, држим, шта примјетити као почетнику.

На литургији осим Г. Митроп. и више свештеника присуствовали су г. г. админ. директор зем. Владе В. вит. Сауервалд, окружни пред-

стојник др. М. пл. Кукуљевић и повјереник зем. зем. владе благородни г. П. Тодоровић и друга одлична господа. Црква је била дупком пуна народа, али га је толико 4 пута више било око цркве, што не могаше станути унутра.

По свршетку литургије ношена је литија око завода и цркве уз појање светитељског тропара: „Приспје ден“... Пошто је довршено богослужење пошао је Високопреосв. Г. Митропол. са господом и свештеништвом уз пратњу питомаца кроз гомилу оног сиљног свијета у завод, да се одмори.

У 1 сат по подне отпочео је свечани ручак у великој заводној трпезарији, на коме је, осим г. Митрополита, наставничког особља, осталијех свештеника и грађанскијех чиновника, — присуствовало још доста одличнијех гости као и заводни питомци. За ручком је пало више здравица, а најприје је наздравио Високопреосвештени Митрополит за здравље и дуг живот Њег. Вел. цара и краља Франца Јосифа I., на што су питомци и сво друштво отпјевали царску химну. За том здравицом наздравио је високопречасни госп. ректор Петрановић за здравље и дуг живот преузвишен. госп. министра Калаја и високе зем. владе, изјавивши им уједно у име цијелога заводног особља топли благодарност на благодарјенијама. На то су питомци с гостима отпјевали: „Многаја љета!“ Даље је напио господин Тодоровић за здравље Његовог Високопреосвештенства Господина Митрополита Николајевића, препоручивши питомцима, да он свима идеал и огледало буде у свему. Та здравица пропраћена је са: „Тон деспотин“... Четврту здравицу говорио је г. Д. Адамовић, богосл. IV. године, у којој је изјавио високијем гостима и свему друштву у име својих другова, да ће он као и његови другови одавати се достојно своме високоме позиву, када ступе у јавни живот; међутијем да ће безусловно и на вријеме вршити све ђачке дужности, — захваливши уједно гостима на својској посјети. Пету здравицу напио је г. Кукуљевић за здравље новог свештеника Милановића, који је добио чин свештенички. Та, као и многе друге здравице, пропраћена је са: „Живео!“ и „Многаја љета!“

Иза ручка отишли су гости да се одморе, а по кратком одмору г. Саурвалд са дотичном господом отпутовао је у Сарајево.

А весели народ, одушевљен молитвом, га-нут дубоко посматрањем сиједога Архиепископа и

церемонијала при богослужењу, отпочео је народно коло, одмах по изласку из цркве на ледини пред заводом. Ту је играо, пјевао и весело се до саме ноћи, а тада се разишао својим кућама, потпуно задовољан, пун милине, пун слаткијех успомена.

Њ. В. госп. Николајевић ноћио је у заводу и на вече Никољица, а сутра-дан — у неђељу — 10. маја присуствовао је на литургији, коју је одслужио у заводној црквици свештеник Милановић са новијем ђаконом Лазичићем.

Истога дана, т. ј. 10. маја, у 3¼ сата пошље подне кренуло је Њ. В. у Сарајево. Питомци су га испратили до на обалу Босне, ђе их је са краткијем говором очилски пучио, да се и у будуће уредно владају и својски труде за свој будући позив, а високопреч. господа наставници прати ли су га до станице жељезничке.

„Пођи с Богом мили владико, мили Архиепископу, и ми ти сви желимо срећан пут!“ — поздравили су питомци једногласно свога милотога госта при расстанку, на његову пошљедњу: „С Богом дјецо!“...

Тако је прослављена ове године успомена храмовске славе наше цркве у Рељеву.

Увјеран сам да нећемо ни у будуће изгубити свога највећег поштовања за св. матере наше — за православне цркве наше у Херцег-Босни, које нам чувају наше двије највеће светиње: епископ језик и олтар епископске побожности.

Нећемо се никада показати непослушни и неблагодарни ученици те наше најпрече народне школе, и њеној настави у васпитању, које од ње имамо и добивамо. А то ме увјерава нашега најпобожнијег расположења дух и овако одушевљено похађање њено и слава.

Увјеран сам, да ће православна црква као и епископска школа наша, живљети и од сада као и до сада што су у нама и над нама. Црква наша неће погинути никада, јер је она иста сва времена и љета свему свијету и нама задржала у својој области.

А докле тако будемо послушни и вијерни цркви, докле се њеном гласу будемо покоравали, њене заповиједи савјесно испуњавали, њу одушевљено посјеђавали, бићемо на лађи земаљскога живота вазда сигурни, слободни: „Стриха же шичиго не оукомила, ниже свѣтила, ђако съ нами Богъ“; а од туда ће уједно шљедовати нам свима вјечни и блажени живот.

У Рељеву, 10. маја 1892.

Вид. Парезанин,
Богословац.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Одликовани.

Његово цар. и краљ. Апостолско Величанство благоизвољело је Превишњим ријешењем од 11. јуна 1892. премилостиво подарити источно-православном савјетнику конзисторије и архимандриту *Ђорђу Магарашивићу* у Сарајеву уз опрост пристојбе орден жељезне круне III. разреда („Сар. лист“ од 6. јуна (24. јула) о. г. број 81).

Ристо Јокановић свештеник парохије Добојске у протопрезвитерату тешањском, одликован је *црвеним појасом* од Његовог Високопреосвештенства АЕ. и митрополита Дабро-босанског господина *Ђорђа Николајевића*, декретом од 2. јула 1892. број 1302 ушљедећем садржају: „Уважавајући ваш ревиш свештенички рад, цијенећи лијепу владање и имајући вас у виду, као такво свештено лице, које, по својој спреми

зна и хоће, да на сваком мјесту оправда позив правога пастира српске православне цркве, — нашли смо се побуђени одликовати вас и са св. архијерским благословом, са данашње конзисторијалне сједнице дозволити вам, да можете носити „*црвени појас*.““

Надамо се да ћете то наше архипастирско благословљење високо знати цијенити, те, као што сте тим видљивим одличијем удостоили се између других свештеника, исто тако, надамо се, да ћете и радом вашим увијек се показивати достојним и да ћете рад ваш у корист цркве и повјерене вам пастве са удвострученим силама наставити, дјелајући свагда у оном оквиру, што су га црквени и државни закони обиљежили“ и т. д.

Разно.

О васпитању дјевојака. Нека одлична Американка, кад је упитана, како она мисли о васпитању дјевојака, одговорила је овако:

„Научите их, да знају зготовити најнужнија јела, која ће нас сачувати здраве, те ће тако уштедити породици честе лекарске походе.

Научите их, да умију кројити, сашити, окрпити и опрати кошуље и одјело, и да је љепше одјело плаћено и својеручно направљено него не плаћено па ма и свилено.

Научите их, да је рад у башчи љепше уживање природе но све шетње и путовања.

Научите их, да држе кућу чисто и у реду, да саме у кући све раде, па да, осим најтежих послова, могу бити без слугу и слушкиња, које ненажљивом домаћину и домаћици опусте кућу, и нека знају и упамте, да је вриједна домаћица боља и да више вриједи од стотине лијених и помодних госпођа, које само љенствују и расипају новац а увијек су блиједи и нездраве.

Научите их, да не купују оно што није одвећ потребно, па и то кад купују, нека се

добро с кесом споразумију и нека знају, да сачувана пара више вриједи од потрошеног дуката.

Научите их, да штеде у свему и да знају, да само онај штеди, који мање изда него што прима, и да ће сваки, који више троши, него што прима, доћи до просјачког штапа.

Научите их, да одрже оно што обећавају и да презиру све оне, који обмањују, и да воле само оно, што је право и истинито.

Научите их, да брачна срећа више зависи од њих него од мужева, па нека знају, да код људи више вриједи рад и поштење него богатство и разметање, и нека полазе за оне, који су поштени, који раде и штеде, јер ће само тако бити срећне. Распикућа муж упропастиће и оно што је њено, па ће га она морати да храни и одијева.

Дјевојке су на то одређене, да буду добре супруге, матере и домаћице. То троје не смију никад сметнути с ума ни код куће, ни у школи, и све васпитање њихово треба да има само то на уму.

Кад их тако васпитате, онда их удајте. Оне ће тада умјети да живе и да вас се са благодарношћу сјећају.“

„Вид.“

Прилог цркви. У Рибнику парохији свештеника Ђуре Баџа, парохијани истога: Јово Тодоровић, Петар Тодоровић, Јеремије Тодоровић и Петар Савић, приложили су рибничкој правосл. цркви 5 дана ораонице земље у мјесту, која је у вриједности од 100 фор. и у једном комаду под именом „Јасика“.

Читуља. Примили смо тужни објаву из Требиња да је ондје 15. маја у 6 сати изјутра преминуо *Штефан вил. Черовић*, началник града Требиња, предсједник српско-православне црквено-школске општине и народни добротвор у 42 године. Покојника жале и оплакују супруга Анђелија рођ. Ђеловић, браћа: Ђорђе, Перо, Гавро и Томо, и сестра Сока, Анђа и Петра.

Поклон српско-православној црквено-школ. општини у Брчком. Госпођа Милева Константиновић рођ. Опујићева из Биограда, поклонила је своју кућу, на великој улици у Брчкој српско-правосл. цркв.-школ. општини, за спомен својим родитељима, да се у њој оснује читаоница. Живила!

Г. Лазар Богдановић, парох у Чепину, изабран је 2. 14. јуна о. г. једногласно за пароха Вараждинско-велико кањинскога у пакрачкој епархији. Г. Богдановић је сурадник овога листа, а осим тога радио је и у другим нашим духовним листовима, па и у неким руским часописима. Он је један од бољих и ревних млађих свештеника српских, те можемо честитати Србима у Вараждину и В. Кањизи, што ће у г. Лазару Богдановићу добити ваљана свештеника. „С. С.“

Добротворка српска. Госпођа Мила Стојковићка, жена пок. Дра. Пере Стојковића у Сомбору, по жељи свога мужа, завјештала је српском народу на просвјетне цијељи око 50 хиљада форината.

Књижевна задруга. У Биограду се (Србија) основала књижевна задруга за издавање најбољих српских дјела. У задрузи су први и гласовити књижевници наши. Чланови су овој задрузи: *добротвори*, који уплате један пут за свагда 75 фор. или 150 динара; *оснивачи*, који годишње плаћају 5 фор. или 10 динара; и *улагачи*, који годишње уплаћују 3 фор. или 6 динара. Сви чланови додобравају сва друштвена издања. Предсједник је томе друштву: *Стојан Новаковић* и тајник *Љубомир Јовановић*.

Народни добротвор Тома Зековић умро је 1. 13. јуна о. г. у Новом Саду и своје заштеђено

имање распоредио и на својту и на опште цијељи и то: 6500 фор. за потпомагање сиромашних ученика на препарандији српској у Сомбору. — Српској великој гимназији у Новом Саду 5.000 фор. Српском учитељском конвикту у Новом.

Слава народном добротвору, и вјечна му успомена у народу српском.

Нови српски проналазак. Г. Љубомир Клерић професор велике школе у Биограду, пронашао је нову писаћу машину којом се могу у исто доба да пишу по више писама или да сниме по више цртежа. Машина се та зове *полипаннограф* и служиће врло добро у звањима код протопрезвитерских уреда и свуда, гдје је нужно, да се једна иста ствар у више примјерака пише.

Дар цркви. Честити Србин и побожни Христијанин Милош Зељковић, трговац из Босанске Круше, даровао је једну велику и лијепу икону и јадан „илитон“ за часну трапезу цркви у парохији Врело у протопрезвитерату Бихаћком.

Парохијални домови у Дабро-босанској епархији. На темељу дозволе високог цес. и кр. заједничког министарства, висока земаљска за Босну и Херцеговину одредила је, — по предлогу АЕ. М. Конзисторије, — да се ове 1892. године парохијални домови саграде трошком земаљске владе, и то:

- 1) Парохијални дом у *Губину* (котар Лијево) уз припомоћ владе 4.406 фор.
 - 2) Парохијални дом у *Вртошима* (котар Бихаћ) уз припомоћ владе 3.192 фор.
 - 3) Парохијални дом у *Илијашу* (котар Сарајево) уз припомоћ владе 3.192 фор.
 - 4) Парохијални дом у *Мокром* (котар Сарајево) уз припомоћ владе 3.291 фор.
 - 5) Парохијални дом у *Гашици* (котар Градишка) уз припомоћ владе 3.192 фор.
 - 7) За купљени парохијални дом у *Ромањцима* (котар Градишка) принос од владе 700 ф.
- Ови парохијални домови дакле стаће 17.973 фор. а градња истих повјерена је дотичним окружним областима.

Како смо извјешћени подизање парохијалних домовна сваке године продужиће се на оним мјестима и парохијама гдје је најпотребније тако, да свештеник обитава у средини своје парохије. И тако, ако се сваке године буде подизало по 6—10 парохијалних домовна, онда ћемо најдаље за 20 година имати у свима парохијама парохијалне станове.

Новчана припомоћ српско православним свештеницима Дабро-босанске епархије. Висока земаљска влада за Босну и Херцеговину, благоизвољела је у овој 1892 години подијелити новчану припомоћ шледећим свештеницима, и то по 300 форината: Ђорђу Марковићу и Сими Бјелајцу; а по 200 форината: Дамјану Николићу, Занфиру Милићевићу, Миладину Поповићу, Ђоки Косорићу, Јосифу Поповићу, Остоји Милетићу, Петру Иванковићу, Ристи Јокановићу, Јови Квргићу, Стевану Цабићу, Илији Кеџмановићу, Јовану Таковићу, Луки Недимовићу, Мили Љубоји, Милану Глушцу, Тодору Крчићу, Гаври Нинковићу, Алекси Поповићу, Јевти Гашићу, Јовану Обрадовићу, Јосифу Поповићу, Хаџи Мили Попадићу и Лазару Ожеговићу.

Прешли у православну вјеру. У епархији Тимочкој (Србија) још од старијих времена, готово у сваком селу живило је по неколико циганских породица, са приличним бројем душа, који су се занимали радњом: ковачком, пиљарском и земљодјелском. Околно свештенство радило је доста и старало се, да ове своје суграђане, који су иначе врло честити и поштени домаћини, — приволи, да ступе у вјерску заједницу са православнима, т. ј. да се покрете и пријеђу у вјеру православну, но у томе није могло потпуно успјети, јер се постарији од њих томе јако противише.

Неуморним пак заузимањем епископа госп. Мелентија прије кратког времена пристадоше драговољно сви ови суграђани да пријеђу у православље. Њих је потом одмах у мјесецу априлу о. г. у два пут покретио преосвећени г. Мелентије уз припомоћ више свештеника. На архијерејској служби, коју је г. епископ у част њихову одслужио, сви су они по крштењу одмах и свето причешће примили. Милина бијаше погледати како ови честити наши суграђани са цијелим породицама својим прилажаху к св. чаши, и крстећи по неколико пута са највећом смјерношћу и побожношћу примаху св. причешће, и благодарехи г. епископу што их је све причислио вјери Христовој пјеливаху му свету десницу, а тако исто и свима осталим свештеницима са рјечима: хвала вам! хвала вам по хиљаду пута!! До сада је покрштено ових невјерника свега, само у округу Црноријечком до хиљаду душа, а и по осталим се окрузима непрестано крштавају тако, да ће у скоро сви бити покрштени. Тијех дана, када ови примаху вјеру Христову бијаше неописано њихово весеље и играња,

и сви се радоваху, што се са својим суграђанима у вјери изравнаше, која их је знатно од њих раздвајала; а са вјером рекоше: „Ми са свим прелазимо и у народност српску и стараћемо се, да се наша народност што прије изгуби, а од данас нико нам не смије казати, да смо Цигани, већ прави Срби.“

Ово је заиста знатан напредак у вјери наших браћедова на овоме крају, што нашем неуморном дјелатељу винограда Господњег г. епископу Мелентију само за похвалу служити може. **М. П.**

Свршени ученици српско-православног богословског завода у Рељеву. На свршетку ове 1891./92, школске године 11 редовнијех ученика и питомаца свршили су науку и отпуштени су из завода са апсолуторном свједочбом и то:

Са одличним успјехом:

1. **Данило Адамовић** из Травника, сарајевске епархије. Рођен 1869. год. Владања је *похвалног*.
2. **Петар Јовановић** из Горње Слатине, зворничке епархије. Рођен 1872. године. Владања је *примјерног*.

Са врло добрим успјехом:

3. **Димитрије Лукић** из Бијеле, зворничке епархије. Рођен 1870. год. Владања је *примјерног*.
4. **Симо Станишић** из Лијевна, сарајевске епархије. Рођен 1872. г. Владања је *примјерног*.

Са похвалним успјехом:

5. **Стојан Враћешевић** из Стабанца, сарајевске епархије. Рођен 1869. године. Владања је *примјерног*.

6. **Вукосав Милановић** из Суваје, сарајевске епархије. Рођен 1865. год. Владања је *примјерног*.

7. **Стеван Ј. Поповић** из Мајевца, сарајевске епархије. Рођен 1867. г. Владања је *похвалног*.

8. **Коста Стевковић** из Сарајева Рођен. 1872. године. Владања је *примјерног*.

Са добрим успјехом:

9. **Симо Берић** из Медне, сарајевске епархије. Рођен 1870. год. Владања је *похвалног*.

10. **Михаило Вучковић** из Јагодића, сарајевске епархије. Рођен 1867. године. Владања је *примјерног*.

11. **Јован Ивковић** из Граница, мостарске епархије. Рођен 1862. год. Владања је *примјерног*.

Прослава „Крснег ииена“. Овдашње српско-православно црквено-пјевачко друштво „Слога“ прославило је као сваке тако и ове године своју *крсну славу* на Видов дан у понедељак 15. јунија. Овогодишња слава надмашила је све дојачкошње славе тога друштва, јер је приређена била

у чисто епископском духу. Позиви на ову славу штампани су у епископским тробојним знаковима. Тога дана у јутру у 8 сати била је *божанствена литургија у новој цркви* а за тим *опијело* покојним добротворима и члановима овога друштва. Божествену литургију одслужио је АЕ. и Митрополит г. Ђорђе Николајевић са архимандритом Венијамином, 4 свештеника и протођаконом а опијело извршио је такође архијереј са 16 свештеника протопрезвитерата сарајевског. На служби пјевало је друштво у мјеновитом, а на опијелу у мушком збору.

Око 10 сати тога дана из цркве митрополит је са свештенством дошао у друштвени стан, гдје је осветио водицу, прелио кољиво и преломио колач са домаћином и предеједником друштвеним г. Васом Краљевићем.

Послије подне друштво је приредило у славу свог креног имена на Илици: *ерску народну забаву*, гдје су пјеване све саме епископске пјесме и играње све саме епископске игре.

Одговор непознатом дописнику „Бошњана“. У 23. броју листа „Бошњака“ од 9. јуна 1892. године. (Зилкаде 14. год. 1309), под насловом: „Једног жале, другог сажељевају“, изишао допис који је сасвим лажан и ваљда намјерно увртен у лист, само да се баца прљава љага на епископско-православно свештенство у Босни и Херцеговини. У том се допису наводи ово: „да неки православно свештеник из села Бежља долази сваког уторка у Тешањ на пазар, и да кроз варош на коњу накрививши шубару на једну страну а седло на другу, пролази пјан и свијету служи на поругу“ и т. д.

Томе дописнику „Бошњакову“ и уреднику његовом одговарамо са аутентичним извјешћем, које смо добили и које гласи у шљедешем: „Што је дописник „Бошњака“ из Тешња неразуман, те није знао правилно ријешити, да ли и римокатолички свештеници спадају уједно као и епископски свештеници, него је у свом допису изјавио, да је то православно свештеник из Бежље кот. Тешанског; по томе се знаде да је дописник глуп и да ништа неразумије, јер није знао правилно навести, да је то један римокатолички парох из Бежље (парохија Врућица католичка), јер у Бежљу никад не постоји епископско-православно свештеник него римокатолички; што се овим умовљава славно уредништво „Источника“, да у свом листу овај одговор од ријечи до ријечи уврсти,

да се неби посумњало и мислило да је то који наш епископско-православни свештеник“.

Х. Т. И. П. Т.

Грозна Божија казна. Један американски лист доноси грозну вијест о Божијој казни и то: У селу Плато у сјеверо-американској Минезоти живи заједно млади пар законских људи, именован Милер. Недавно дошао је у њихову кућу жидовски агент, те је госпођи међу другим стварима нудио на продају и крст са Исусом. Госпођа није хтјела ништа купити, а по најмање сами крст. Но жид није хтјео из куће изаћи, већ све то више нудио госпођу да купи крст. Ова у јаду на то рече: да би вољела видјети у својој кући врага, не жели кип Христа Спаситеља. — Три недеље иза тога легне у кревет и породи биће, о коме се не може рећи да је човјек, већ звијер или враг. Какав је у кући завладао страх, кад је госпођа са мужем опазила ово новорођено биће, које је покривено по цијелом тијелу два палца дугом руњом, малих свијетлих очију, с потпуним шиљастим зубима, с чапорастим прстима, козијим ногама, са 18 палца дугим репом и с двама кратким и оштрим роговима на глави. И та наказа скочила је одмах из кревета, те се почела верати по свима угловима. За мајчино млијекано немари, него тражи одпадке по кући и кухињи и њих ждере. Наказа гледа грозно, гризе око себе и пријети свакоме, који би је хтјео укротити. Дојкиња, кад му је хтјела дати сисати, морала га је с врчем на тло ринути; јер ју је тако зграбила та поман, из које у истину гледа прави враг. Сав ондешњи народ држи, да је то Божија казна за оне ријечи не-нееретне мајке. (Из „Пријатеља народа“. Бр. 13 год. 1892. мјесец јули).

Приопћио

Јован Шарић,
парох.

Јерарси православне руске цркве. Под горњим насловом изашао је у 23. броју „Рускога Паломника“ чланак, кога ми у преводу за читаоце нашега листа доносимо.

Чланак тај гласи: „Наша православна руска црква дијели се данас на 62 епархије, којима управљају: 3 митрополита, 12 архијепскопа и 46 епископа; код епархијских начелника — епископа налази се ради помоћи њихове, такођер 37 преосвећених викара; осим тога митрополит Исидор има у свом подручју двије митрополије: новгородску и петроградску, а при њему се по-

том налазе 4 викарна епископа (1 за новгородску, а 3 за петроградску митрополију). Надаље, до сада има пет упражњених викаријатства: Березовско (у Тоболску), Волоколамско (у Москви), Козловско (у Тамбову), Муровско (у Владимиру) и Прилуцко (у Полтави). Ради пространства тамбовске епархије указала се сада потреба да се подигне и друго викаријатство, јер је та епархија по броју житеља ($2\frac{1}{2}$ милијона) већа и опсежнија него и једна друга и цијелој Русији изузимајући само кијевску ($3\frac{1}{2}$ милијона) и вјатску (3 милијона). С тако пространом епархијом управља сада само један архипастир, Преосвећени Јероним (вѣ мѣрѣ Илија Екземпљарски, рођ. 19. јула 1837. год.) дочим на пр. у петроградској митрополији, при далеко мањем броју житељства (1. 750.000) има чак 4 архипастира (митрополит и три викарна епископа). Свега владиѣ руске цркве, како активних тако и умировљених има сада 106, а у том броју су: 3 митрополита, 13 архијепископа и 90 епископа, међу тима 37 викарних епископа. По изображењу наших јерараха има: академика 95, ушверзитетских кандидата 2, семинариста и духовноучилиштнога образовања 8. Међу јерарсима — академика има: 3 доктора богословије, 60 магистара и 32 кандидата. Највиши степен доктора богословије имају само тројица: први викар кијевске Митрополије преосвећени Силвестар (вѣ мѣрѣ Стефан Малевански, рођ. 1827. г. на Волини), епископ Каневски, прави професор и ректор духовне академије кијевске; 2) Могилевски епископ Сергије (рођ. 1829. г.), и 3) Екатеринославски Августин (рођ. 1840. г.) Сва тројица су питомци кијевске академије, која и у данашње вријеме има највећи број јерараха, наиме — 34, дочим осталим академијама припада: московској 22, казанској 13 и петроградској 26 јерараха. Између 106 јерараха руске цркве најстарији су данас ови: високопреосвећени митрополит Исидор (рођ. 1. окт. 1799. г.), олонецки епископ Павле (80 год.), тулеки архиепископ Никандар (77 г.) донски архијепископ Макарије (75 г.), углички епископ Амфилохије (74 г.), уфимски епископ Дионисије (74 г.), јарославски архијепископ Јонатан (73 г.) таврички епископ Мартинијан (72 г.) херсонски архијепископ Сергије, који сада присуствује у св. синоду (72 г.) и харковски архијепископ Амвросије (72 г.). Насупрот у млађим годинама

налазе се епископи: ладошки Николај (39 г.), острогожеки — Владимир (38 г.) нарвски Никандар (37 г.), киренски — Агатангел (35 г.), и можајски Тихон (34 г.). У епископском сѣну дуље него остали налазе се митрополити: Исидор (више од 57 г.) Јоаникије (31) и Леонтије (32): архијепископи: Никандар (32), Сергије (31) и Сава (30); епископи: имеретински — Гаврило (34), бивши Владимирски — Теофан (33) и Горијски — Александар, викар Грузије (30 год.). Пошто у Русији има до 112 милиона житеља обојега пола, то један архипастир долази на више од једног милиона душа; сасвим обратан одношај је на пр. на далеком истоку: у јерусалимском патријархату на 25.000 православних има један патријарх и 12 епископа, од којих су, у осталом, 10 титуларних а 2 имају само самосталне катедре, осим блаженога патријарха Јоакима IV.

На послетку привешћемо општу статистику православнога клира и цркви с манастирима.

Мушких манастира има 478 с 19 хиљада монаха; дјевичанских манастира и скитова 288 с 48.888 монахиња и послушница манастирских; катедрала и цркви пароксијалних 40.459 са 40.005 протојереја и свештеника и са 12.444 ђакона; између 1.500 протојереја налази се 62 катедрална протојереја (као у карловачкој митрополији: протопрезвитери) као представника свега бијелога духовенства епархија. Од њих су само 5 катедралних протојереја при богослужењу украшени скупочијенима митрама, из кабинета Њег. Величанства: св. петроградскога Исакијевског собора протојереј Петар Смирнов, Кијевософијскога Петар Лебединцев; Новгородскога светософијскога собора Василије Орнатски; Московскога Христа Спаситеља — Александар Соколов, и бивши одески катедрални протојереј Михајил Павловски (рођ. 8. нов. 1810.). Осим тога митрофорни протојереји су ови: протопрезвитер Јован Јанишев, протопрезвитер Александар Желобовски, протопрезвитер Николај Сергијевски, протојереј Алексеј Парвов, Александер Владимирски (ректор казанске духовне академије), Димитрије Соколов, Јован Толмачев (сакелар собора у зимском двору), Јован Базаров (духовник краљице виртембершке), Василије Лебедев (бивши духовник велике кнегиње Александре Петровне), Гаврило Љубимов, Петар Зиновјевски и Александар Шчепин.“

Стјечај.

Број 18.

На српско-православној четворо-разредној основној школи у Блажују упражњено је мјесто за учитеља. Годишња је плата учитељу 600 фор. словом шест стотина форинти (из закладе Митрополита Ђорђа Николајевића) уз то слободан стан (три собе и кухиња) огрјев и врт.

Натјечатељи имају доказати да су Срби православне вјере и да су свршили српску учитељску школу или богословију.

Првенство имају учитељи који су поред наведенога још и коју годину учитељевали на српско-православним школама у Босни и Херцеговини.

Молбе са документима шаљу се потписаној општини најдаље до 10. августа тек. год.

Блажуј, 3. јула 1892.

Српско-православна црквено школска општина.

Стјечај.

Српско-православна црквено школска општина у Доњем Вакуфу тражи учитеља за своју школу ове године 1892.

Плата је годишња учитељска 400 форината, стан и башта добра уз школу.

Натјечатељ треба да има своје добре свједоџбе, да је Србин православне вјере, те да је испитан и способан за учитеља, и да је домаћи син: да је доброг моралног и религиозног владања.

Дужност му је радити у школи на

сва четири разреда, празничним и недељним данима у цркви појати и у појању дјецу обучавати.

Првенство имају рељевски богослови а и они који боље документе поднесу.

Рок јављању је до 31. јулија о. г.

Српско-правосл. цркв. школ. општина:

У Д. Вакуфу 30. јуна 1892.

Председник: **Јован С. Обрадовић** парох.

Чланови: **Ристо Катић**, **Стојан Драгићевић**, **Тоде Ивица**, **Гавро Калабић**.

Званична препорука.

Број 957

Преосвештеног пок. владике пакрачког Никанора Груића сакупљене „Бесједе“, уредио је преч. г. Димитрије Руварац, и већ су штампане.

Чист приход ових „Бесједа“ намијењен је фонду удовица и сирочади свештенства епархије пакрачке.

Код пречасне консисторије у Пакрацу налази се сва још нераспродана залиха „Бесједа“, од неколико стотина комада, и продају се по досадашњој цијени: 1 фор. на комад.

Колико садржај и врсноћа самих „Бесједа“, толико и сама цијель ради које су штампане и сврха, на коју је одређен приход, заслужује много бољег одзива, бар свештенства, него ли је то до сад било.

Консисторија препоручује пречасном свештенству Дабро-босанске архидијецезе, да сваки, који је могућ, набави по који екземплар тијех „Бесједа“.

Нарудбе нека се пошаљу пречасној епархијској консисторији у Пакрацу.

Овијем се исправља цијена оглашена у овом листу у 4-5. свесци стр. 184. од о. г.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Једно питање

стављено штованим читаоцима „Б.-Х. Источника“.

На доста мјеста, у парохијама сарајевске Архиепископске, зна се за четвртак пред свету Тројицу (Духове), који је познат под именом: „Покрижак“. Тај дан наши тежаци свегкују — особито по Крајини, држећи молитве за љетину (масла).

Ако би који од г. г. свештеника — или други ко, знао: од кад је тај дан узет

у народ наш за вршење љетних молитава? Зашто се празнује? Шта значи ријеч „Покрижак“? и т. д., нека изволи на писмено Консисторији или уредништву „Источника“ доставити, — бићемо му захвални.

П. Д.

Књижевне вијести.

Историја српскога народа за средње школе и више разреде народних школа. Панчево 1892. Наклада књижаре Браће Јовановића у Панчеву. Страна 127. Цијена 40 новчића.

Ову књигу — историју српскога народа — топло препоручујемо браћи свештеницима, учитељима, коју треба да набаве и имају у својој књижници; а добро би дошла да се уведе као наставни предмет у 4 разред српских школа.

„Српски Гласник“. Лист за просвјету, забаву, привреду и трговину. Почео је излазити од 3. маја о. г. у Сомбору. Власник, издавалац и одговорни уредник му је Ђура Маширевић. Излази сваке недјеље, а у програму вели: да ће се у писању служити искреношћу, али у границама највеће пристојности. Цијена је листу 4 фор. на годину.

Извјештај о српској вишој дјевојачкој школи у Новом Саду. На крају осамнајесте а школске 1891—92 године. Књига петнајеста 1892. Садржина: 1. Учитељ у друштву, од А. В. — 2. Власти и старешинства. — 3. Предмети школки и број недељних часова за њих. — 4. Вазније паралеле и отици школских и других власти. — 5. Учила. — 6. Ученице. — 7. Фонд школки. — 8. Извјештај о бесједи. — 9. Припомоћ ученицама. — 10. Љетопис за школку 1891—92 год. — 11. Објава школека. Страна 37. У Новом Саду, издавачка књижарница и штампарија А. Пајевића. 1892. год.

„Дубровник“ Од 3. јулија о. г. почео је са овим насловом излазити сваке недјеље српски лист у Дубровнику у Далмацији. Цијена му је

за Аустро-угарску, Босну и Херцеговину 4½ фор. Власник и уредник му је Стево В. Врчевић. Први и други број изашао је латиницом, јер штампарији нестигоше на вријеме ћирилица слова. Програм му је чист и јасан, и између свега уредник вели: да ће са „Српским Гласом“ кога он сматра за главнога друга ступити у борбу и одбрану српског имена и српских светиња.

Опис путовања и Хришћански светиња на истоку у Палестини. Описао поп Хади Миле А. Попадић надзиратељ (кључког протопрезвитерата у Босни.) Са три слике: Камен миропомазања, гроб Спаситељев у Јерусалиму и Храм гроба Господњег у Јерусалиму. У Новом Саду штампарија Др. Павловића и Јоцића 1892 године. Цијена је 50 новч. Страна 91. Са овим садржајем: Предговор. — Опис путовања и хришћанских светиња на истоку у Палестини. — Јерусалим. — Манастир св. Георгија. — Морија. — Нови Јерусалим. — Камен миропомазања. — Камен мироносица. — Црква проналаска крета. — Црква полагања трновог вјенца. — Црква плачевна. — Црква раздјеленија ризи. — Црква св. Логина септика. — Црква св. царице Јелене. — Црква кретна. — Црква васкрсења Христова. — Црква под Голготом. — Црква св. Голготе. — Живоносни гроб Господњи. — Часни крет Христов. — Надгробни крет Христов. — Иесе Христос. — Долазак поклоника. — Сирјанска капела. — Овчја купка. — Пилатова судница и двор. — Опис главних капија. — Град и варош Јерусалим. — Црква гроба пресв. Богородице у Гетсиманији. — Гетсиманска башта. — Страдални пут. —

Природна појава. — Исаков пут. — Јелеонска или маслинова гора. — Пето-хљебница. — Витанија. — Јордан. — Град Јерихон. — Мртво море. — Јосафатова долина. — Манастир светог Саве освећеног. — Витлејем. — Пољана Камичака. — Соломонова језера. — Хеврон. Мавриски дуб раст. — Крет манастир. — Манастир св. Симеуна богопримца и приватни двор православног патријарха јерусалимског. — Руека постројка. — Пећина пророка Јеремије. — Гробнице царева израиљских. — Гробнице судија израиљских. — Општа духовна власт. — Православна патријаршија јерусалимска. — Титуља патријарха јерусалимског. — Патријарси. — Ношња патријараха. — Ношња владика. — Православни свештеници. — Јерменски свештеници. — Ношња мирјана. — Језици. — Узрост човјечији. — Облик кућа. — Околица Јерусалима. — Неби Дамјанцамија. — Благослов патријарха. — Повратак из св. Јерусалима. — Пут. — Предушеници. — Поштованим читаоцима.

Две лажне знатице приповијетка за српску омладину, од Петра Деспотовића. У Сомбору, издање књижарнице Мил. Каракашевића 1892. 8° стр. 83. Цијена 30 нов. или 60 пара дин.

Гласник земаљског музеја у Босни и Херцеговини. Уредник: Коста Херман владин савјетник. 1892. година. П. Књига, — Садржај: 1. Glasinae u srednjem vijeku. Priopćio prof. Konst. Jireček. 2. Нове течевине земаљског музеја од птица Босне и Херцеговине. Приопћено кустос О Рајзер. 3. Glagolski misal hercega Hrvoje u Eskisaraju u Carigradu. Priopćio dr. Lj. Thallóesy. 4. Стари херцеговачки натписи. Приопћено др. Ђиро Трухелка. 5. Arheološke crtice. Priopćio rudarski satnik V. Radimsky. 6. Божји судови (ordalia) и поротници (conjuratores) у Босни и Херцеговини. Приопћено професор Ем. Лилек. 7. Narodni lijekovi iz bilinstva u Bosni. Etnografska študija. Priopćio dr. Leopold Glück. 8. Ревидиран натпис из Хумца. Приопћено др. Карл Пач (Dr. Karl Patesh) 9. Vojvoda Hrvoja i njegov grb. Priopćio dr. Lj. Thallóesy. 10. Ботанички прилози. Приопћено Фрањо Фиала. 11. Dalji predmeti, nagjeni kod rimske utvrde na Crkvenici kod Doboja. Priopćio rudarski satnik V. Radimsky. 12. Дојако у јужној Босни и Херцеговини опажане врте Rho-phalocera (Дневни лептири). Прилог к познавању бос.-херц. лепидоптера. Приопћено В. Анфелбек. 13. Različito — Различито. Konzerviranje ptica.

— Народно гатање. Приопћено Марко Р. Марковић, учитељ. — Postanak Dönjeg Vakufa. Prema priopćivanju Muhamed ef. Hadži-Ahmetovića napisao Tomislav Vuksan, učitelj. — Старине у фојничком котару. Приопћено Лука Грђић-Бјелокосић. — Dvije narodne priopćijetke. Priopćio M. R. Marković. — За што је у козе узгор реп? Приопћено Стеван Р. Делић.

Годишња цијена са поштарином 2 фор. Поједине књиге са поштарином стоје 80 новч.

Књижевни оглас на књигу **Тумачење јеванђеља** са беседама (друго поправљено и увећано издање) по најпризнатијим руским и грчким писцима од *Архимандрита Фирмилијана*.

Наш раденик на пољу црквене књижевности, г. **Архимандрит Фирмилијан**, поодавна је умољаван од многих свештеника и других пријатеља, да прештампа своје књиге **Тумачења Јеванђеља** са беседама, које се још од пре неколико година не могу нигдје да добију.

Г. Фирмилијан пошто је учинио неке измјене и допунио прво издање својих **Тумачења Јеванђеља** повјерио је нама издавање овога важног и корисног дјела, које смо већ дали у штампу.

Прво издање **Тумачења Јеванђеља** имало је двије књиге, а ово друго писац је подијелио на **три књиге**, које ће имати оваку садржину:

Прва књига **Тумачење јеванђеља** са беседама.

1. Предговор на прво издање.
2. Предговор на друго издање.
3. Приступ:

1. Важније појединости о св. Јеванђељу.

1. Начин писања у апостолака времена.
2. Подјела текста на главе по Амонијевој системи.
3. Евсевијеви канони.
4. Евталијеви стихови.
5. Неповријеђеност Јеванђеља.
6. Важнији кодекси.
7. Најстарији преводи.
8. Одломци списа старих писаца.
9. Канони или каталози из времена П.—IV. в.
10. Способност Јеванђелиста као достовјерних писаца.
11. Искреност Јеванђелиста.
12. Апокрифична Јеванђеља.
13. Богодуховеност.
14. Биографија Јеванђелиста.
15. Кратка биографија 70 Спаситељевих ученика.
16. Монете које се у Јеванђељу спомињу.
17. Вриједност монета за вријеме Римљана.
18. Јеврејска хронологија и празници.
19. Хронолошка таблица догађаја од Христовог рођења до краја I-ог вијека.

II. Свештена Географија. Увод. 1. Едем и

Наид. 2. Подјела земље међу Нојевим синовима. 3. Палестина. 4. Топографски опис Палестине (брда, долине и поља, пустиње, језера и мора, ријеке и потоци). 5. Политички опис Палестине (први њени обитаоци, диоба Ханана: по доласку Израилџана, послје диобе царства и за вријеме Римљана). 6. Переја. 7. Галилеја. 8. Самарија. 9. Јудеја. 10. Филистимија. 11. Финикија. 12. Ерменска. 13. Мидија. 14. Елам. 15. Персија. 16. Вавилонија. 17. Асирија. 18. Месопотамија. 19. Мала Азија. 20. Сирија. 21. Арапска. 22. Египат. 23. Етиопија. 24. Сјеверна Африка.

4. Рјечник и тумачење страних ријечи у Ш. Завјету.

5. Недјеље св. великог поста.

6. Недјеље по васкресењу Христовом.

7. Надгробна слова.

Друга књига **Тумачење Јеванђеља** са бесједама. На све Недјеље по св. Тројици — до I-ве Недјеље вел. поста.

Трећа књига **Тумачење Јеванђеља** са бесједама.

I. На све велике празнике:

а) Христове празнике

б) Богородичине празнике

II. На све светитељске (средње) празнике.

Све три књиге изнијеће преко 60 штампаних табака на вел. осмини. Слог цитеро, а хартија сатинирана. Цијена је за све три књиге 10 дин. или 5 форинти. Преплата се прима само за цијело дјело а може се дати и у два пута и траје до 15. Августа кад ће и прва књига бити готова. Преплату примамо само ми и књижара Валожића, у Биограду. За ученике богословије цијена је за све три књиге 9 дин. или 4-50 ф.

Молимо г. г. Протојереје, старјешине Манастирске, свештенике и учитеље да се потруде око скупљања претплатника.

У *Биограду*, 15. Маја 1892. године.

Витомир Марковић и Павловић,

крејачи цркв. и свештеничког одијела.

Читуља.

† **Михаило Ј. Миловановић**

парох Угодновички у Тешанском
протопрезвитерату.

Након двомјесечног боловања од сушице примивши тајну св. причешћа, преселио се у вјечност 3. јуна о. г. у 11 сати прије подне. Тјело покојничково опојано је и сахрањено је у опште гробље сјутра дан у четвртак у 4 сата послје подне од десеторице свештеника. Спровођу је присуствовало овдашње чиновништво и грађанство у великом броју. При опијелу у цркви држао је сходан говор пречасни г. Ристо Јокановић парох Добојски.

Истога дана прије подне извршена је св. литургија у цркви тешанској, коју је одслужио пречасни Илија Инђић синђел и свештеник парохије Јеланске. Како при св. литургији тако и при опијелу одговарао својим милозвучним гласом наш вриједни учитељ г. Алекса Чавић са школеком младежи.

Покојник је син почившег свештеника Јована и Маре Миловановића из Тешња. Блажено почивши свештеник Јован Миловановић био је неколико година свештеник цркве и парохије тешанске а касније цркве и парохије Врућичке (кот. тешанског). Овај је свештеник у оно вријеме био одличан свештеник и служитељ божијег олтара. Био је код народа одвећ љубљен и уважен. Рукоположен је за свештеника

на Воведеније 1853. год. у цркви тешанској, кад је истог дана и године освештана. Преселио се у вјечност наглом смрћу 21. октобра 1875. год. у својој парохији у селу Теслић — Влаићу а у кући Тривуна Долића земљодјелца, те је послје смрти пренешен у Тешањ и сахрањен у опште гробље, оставивши иза себе у сиромашном стању попадију са шестеро нејаке дјеце и то четворо женске и двоје мушке међу којима је и син Михаило.

Почивши Михаило рођен је 2. децембра 1864. године. Основну школу учио је у Тешњу а касније довршио у Сарајеву. На молбу парохијана, народа и општине тешанске примљен је у српско-православни богословски завод у Релеву код Сарајева године 1884. и свршио је четири разреда богословије 1888. год. добивши и апсолуторну свједоџбу са општим успјехом добар. Рукоположен је за ђакона у Сарајеву 25. децембра 1888. год. а за свештеника 22. јануара 1889. такође у Сарајеву од високопреосвештеног Митрополита г. Ђорђа Николајевића, и дата му је парохија Угодновић у којој је служио до смрти.

Покојник је у врло жалосном и сиромашном стању оставио своју удвијељену фамилију и то: попадију и једно женско дијете од двије године; мајку и брата.

Бог да га прости и помилује у царству небесном.

Вјечна му памјаш.

Ј. И. свешт.